

N:o 1.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående godkännande af vissa vid förhandlingar i Karlstad af utsedde delegerade från svensk och norsk sida uppgjorda förslag till öfverenskommelser mellan de bägge rikena; gifven Stockholms slott den 30 september 1905.

Under åberopande af bifogade i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kungl. Maj:t, med öfverlämnande af närlagda utaf utsedde delegerade från svensk och norsk sida upprättade handling och med tillkännagifvande, att de delegerades förslag till det i samma handling omförmälda separataftal kommer att tillställas vederbörande utskott, härmed föreslå Riksdagen att dels godkänna, under förutsättning af motsvarande beslut i Norge, de i förstnämnda handling intagna förslag till öfverenskommelser att erhålla bindande verkan från den i handlingen angifna tid, dels ock förklara, att i detta godkännande innefattas medgifvande för Kungl. Maj:t att å Sveriges vägnar godkänna förslaget till separataftal.

Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Gustaf Berg.

Vi undertecknade, utsedde att såsom delegerade från svensk och norsk sida ingå i förhandling rörande vissa förhållanden, som stå i samband med upplösning af unionen, hafva vid förhandlingar i Karlstad, hvilka tagit sin början den 31 nästlidne augusti och nedanskrifna dag afslutats, enats om följande förslag till öfverenskommelser mellan de bägge rikena, nämligen:

Öfverenskommelse angående tvisters hänskjutande till skiljedom.

Artikel 1.

Rikena förbinda sig att till den genom konventionen af den 29 juli 1899 i Haag upprättade permanenta skiljedomstolen hänskjuta de tvister, som skulle kunna uppstå mellan dem, och som ej kunnat lösas genom direkta diplomatiska underhandlingar, under förutsättning, att de icke beröra de särskilda ländernas oafhängighet, integritet eller vitala intressen.

Artikel 2.

Yppar sig skiljaktighet, huruvida den tvist, som uppstått, berör ettdera landets vitala intressen och af denna grund är att hänföra till dem, som enligt föregående artikel äro undantagna från obligatorisk skiljedom, skall denna skiljaktighet underställas den i samma artikel omförmälda skiljedomstol.

Artikel 3.

Denna öfverenskommelse skall tillämpas jämväl i det fall, att en uppstående tvist har sin grund i faktiska förhållanden, som tillkommit före

öfverenskommelsens afslutande, men har icke afseende på tvister om tolkningen eller tillämpningen af öfverenskommelser, som innehålla särskild skiljedomsklausul, och alltså icke på tvister om tolkningen eller tillämpningen af öfverenskommelser, som slutas i sammanhang med upplösning af unionen mellan rikena.

Artikel 4.

När skiljedom skall användas, skola rikena, där icke andra bestämmelser träffas, i allt, som angår utseendet af skiljedomarne och skiljedomsproceduren, rätta sig efter föreskrifterna uti konventionen den 29 juli 1899, utom hvad beträffar nedan angifna punkter.

Artikel 5.

Ingen af skiljedomarne må vara undersåte i något af rikena eller bosatt inom någotdera rikets område, och ej heller vara intresserad i de frågor, som utgöra föremål för skiljedomen.

Artikel 6.

Den i 31 artikeln af konventionen af den 29 juli 1899 omförmälda kompromiss skall fastställa en tid, inom hvilken utbyte parterna emellan af promemior och handlingar, som röra föremålet för tvisten, skall äga rum. Detta utbyte skall i alla händelser vara afslutadt, innan skiljedomsrättens sammanträden börja.

Dessa bestämmelser rubba icke hvad genom Haagkonventionen af den 29 juli 1899 stadgats angående andra afdelningen af skiljedomsproceduren (39 art.), särskildt icke bestämmelserna i 43—49 artiklarna.

Artikel 7.

Skiljedomen skall, när anledning därtill förefinnes, innehålla bestämmelse om den tid, inom hvilken densamma skall bringas till verkställighet.

Artikel 8.

Denna öfverenskommelse gäller för tio år, räknadt från undertecknandets dag, och förlänges för en lika tidrymd, därest den ej från någondera sidan uppsäges minst två år före tioårsperiodens utgång.

Öfverenskommelse angående neutral zon, befästningars nedläggande m. m.

Artikel 1.

Till betryggande af ett fredligt förhållande mellan de båda rikena upprättas på bägge sidor om gränsen mellan dem ett område (»neutral zon»), som skall njuta fördelarna af en beständig neutralitet.

Denna zon begränsas sålunda:

a) på svensk sida af en gränslinje, som går i rätta linjer från Nordkosters norra udde öfver södra udden på Norra Långö, sjön Färingens nordöstra ända, Lursjöns nordöstra ända, Kynne älfs utlopp i Södra Bullaren, Södra Kornsjöns sydöstra ända, södra ändan af Stora Le, Ögnesjöns västra ända, Lysedstjärns södra ända, Svalsjöns södra ända, Nässjöns södra ända, Bysjöns södra ända, sjön Kymmens nordvästra ända, Grunnsjöns nordvästra ända, Kläggens nordvästra ända, Mangens norra ända, Bredsjöns västra ända till den punkt, där Klarälfvens högra strand skär sextioförsta (61) breddgraden;

b) på norsk sida af en gränslinje, som går i rät linje öfver Kirkön, tangerande Singleöns nordvästra spets, till Ingedals kyrka och vidare i rätta linjer öfver Rokke kyrka, udden på norra sidan af Fredrikshalds-vattendragets utlopp i Femsjön, utloppet i Femsjöns nordöstliga hörn af bäcken, som rinner förbi gården Röd, östra ändan af Klosa tjärn, östra ändan af Grefslivand (norr om Hærland kyrka), udden i Ögdersjön sydväst om Kråktorpsundet mellan Mjermen och Gåsefjorden, Eidsdammen, sydvästra ändan af Dyrerud tjärn (i norra ändan af Liermosen), Urskog kyrka, södra ändan af Holm tjärn, Digersjöns södra hörn, norra ändan af Skasensjön, östra ändan af Norra Flögensjön till den punkt, där Ulvån skär sextioförsta (61) breddgraden.

I zonen inbegripas de öar, holmar och skär, men icke de delar af själfva hafvet med dess vikar, som falla inom zonens gränslinjer.

Den neutrala zonen skall vara fullkomligt fredlyst. Den må därför ej af något af rikena begagnas till krigsoperationer eller till stödje- eller utgångspunkt för sådana, liksom ej heller inom zonen må stationeras (undantag: art. 6) eller samlas någon väpnad militär styrka, med undantag af hvad som kan vara nödvändigt för upprätthållande af allmän ordning eller till bistånd vid olyckstillfällen. Om i något af rikena är eller varder anlagd järnväg, som skär någon del af rikets zonområde hufvudsakligen i dess längdriktning, skola dessa bestämmelser icke utgöra hinder emot, att sådan järnväg användes till militär genomgångstransport. Bestämmelserna skola ej heller utgöra hinder emot, att de inom ett rikes zonområde boende, till krigsmakten hörande personer samlas där för att utan dröjsmål föras utom zonen.

Befästningar, krigshamnar samt för här eller flotta bestämda förråd må icke bibehållas eller nya sådana anläggas inom den neutrala zonen.

Förestående bestämmelser skola likväl icke gälla för det fall, att rikena bistå hvarandra under ett krig mot en gemensam fiende; ej heller äro de, då ettdera riket invecklas i krig med en tredje makt, förbindande för detta rike i afseende å den del af zonen, som faller inom dess område, eller för det andra riket i afseende å dess zonområde, såvidt angår häfðande af rikets neutralitet.

Artikel 2.

Till följd af förestående bestämmelser skola de befästningar, som nu finnas inom den ofvan fastställda neutrala zonen, nedläggas, nämligen de norska befästningsgrupperna Fredrikssten med Gyldenlöve, Overbjerget, Veden och Hjelmkollen, Örje med Kroksund samt Urskog (Dingsrud).

Artikel 3.

De i artikel 2 afsedda befästningar skola göras oanvändbara såsom sådana; de gamla fästningsverken vid Fredrikssten samt vid fortet Gyldenlöve och Overbjerget skola dock bibehållas, men må icke underhållas i fortifikatoriskt syfte.

Rörande i senare tid tillkomna anordningar å sistnämnda trenne befästningar samt rörande de åtgärder, som skola vidtagas med öfriga befästningar, intagas närmare bestämmelser i ett separataftal, hvilket skall äga samma kraft, som denna öfverenskommelse.

Artikel 4.

De i artikel 3 afsedda åtgärder skola vara fullbordade senast åtta månader, efter det denna öfverenskommelse trädt i kraft.

Artikel 5.

Kontrollen öfver, att de i artikel 3 afsedda åtgärder blifvit behörigen verkställda, skall utöfvas af en kommission, bestående af tre officerare af utländsk (hvarken svensk eller norsk) nationalitet, af hvilka hvartdera riket väljer en och den tredje utses af de två sålunda valde eller, i händelse dessa ej kunna ena sig, af det schweiziska Förbundsrådets president.

Närmare bestämmelser rörande denna kontroll intagas i ofvannämnda separataftal.

Artikel 6.

Fredrikssten må fortfarande vara förläggningsplats för vederbörande distrikts-kommando samt garnisonsort för underbefälsskolan för de under nämnda distrikts-kommando sorterande afdelningar, allt i hufvudsakligen samma omfattning, som före anläggandet af de nya befästningarna.

Artikel 7.

Kongsvingers befästningsgrupp må icke utvidgas, vare sig med afseende å anläggningar, bestyckning eller besättning, hvilken sistnämnda hittills icke öfverstigit trehundra (300) man. Till besättning räknas icke det till årliga öfningar inkallade manskap. I följd af förestående bestämmelse må nya befästningar icke anläggas inom ett afstånd af tio (10) kilometer från Kongsvingers gamla fästning.

Artikel 8.

Twister angående tolkningen eller tillämpningen af denna öfverenskommelse skola, där de ej kunnat lösas genom direkta diplomatiska under-

handlingar, med det undantag, som följer af artikel 5, afgöras af en skiljedomstol, bestående af tre ledamöter, af hvilka hvartdera riket väljer en och den tredje utses af de två sålunda valde eller, i händelse dessa ej kunna ena sig om valet, af schweiziska Förbundsrådets president eller, subsidiärt, på det sätt, som stadgas i de två sista styckena af artikel 32 i Haagkonventionen den 29 juli 1899. Ingen af skiljedomarne må vara undersåte i något af rikena eller bosatt inom någotdera rikets område, och ej heller vara intresserad i de frågor, som utgöra föremål för skiljedomen.

I brist af annat aftal bestämmer skiljedomstolen ort för sitt sammanträde och skiljedomsproceduren.

Artikel 9.

Denna öfverenskommelse träder genast i kraft. Den kan icke ensidigt uppsägas.

Öfverenskommelse om flyttlapparnes rätt till renbete m. m.

Artikel 1.

De bägge rikena förplikta sig af humanitära skäl att allt framgent tillåta, att hvartdera rikets flyttlappar må i den utsträckning, som af ålder ägt rum, åtnjuta de rättigheter i det andra landet, som omhandlas i första kodicillen till gränstraktaten af den 7de oktober 1751, hvilken kodicill icke någotdera riket skall göra anspråk på att ensidigt uppsäga.

Artikel 2.

Den nu i bägge rikena, i stället för ofvannämnda kodicill, gällande lagen af 1883 rörande flyttlapparne, hvilken lag senast utsträckts att gälla intill utgången af år 1907, skall förlängas på ytterligare tio år eller intill utgången af år 1917, dock att vid lagens tillämpning under nämnda tidrymd följande skall iakttagas:

1:o) Den rätt, som tillkommer hvartdera rikets lappar att, utan vederbörande jordägares eller brukares samtycke, under vissa i lagen angifna månader med sina renar uppehålla sig i det andra riket, skall afse

allenast Norrbottens och Västerbottens län i Sverige samt Tromsö och Nordlands amter i Norge;

2:o) Överflyttande lappar må icke föra med sig renar, som tillhöra bofaste eller aktiebolag;

3:o) Svenska lappar må icke, utan vederbörande jordägares eller brukares samtycke, med sina renar flytta öfver till Norge före den 15 juni, där ej ovanliga väderleksförhållanden nödvändiggöra tidigare flyttning. Sverige äger dock rätt att på sin bekostnad till skiljedomstol, som nedan i art. 4 omförmäles, hänskjuta frågan, om och i hvilken utsträckning det må vara nödvändigt för de svenska lapparne att, oberoende af ovanliga väderleksförhållanden, företaga flyttning öfver till Norge före den 15 juni, i hvilket fall skiljedomstolens afgörande skall lända till efterrättelse; dock att icke i något fall flyttning må ske före den 1 maj.

Artikel 3.

I god tid före utgången af år 1917 skola förhandlingar om revision af de rikena emellan gällande bestämmelser i ämnet upptagas mellan de bägge rikena.

Artikel 4.

Twister angående tolkningen eller tillämpningen af de på hvarje tid rikena emellan gällande bestämmelser i ämnet skola, där de icke kunnat lösas genom direkta diplomatiska förhandlingar, afgöras af en skiljedomstol, bestående af tre personer, utsedde en af hvartdera riket och den tredje af de sålunda valde eller, om dessa icke enas om valet, af schweiziska Förbundsrådets president eller, subsidiärt, på det sätt, som stadgas i de två sista styckena af 32 artikeln i Haagkonventionen den 29 juli 1899.

I brist af annat aftal mellan rikena bestämmer skiljedomstolen ort för sitt sammanträde och skiljedomsproceduren.

Öfverenskommelse om transitotrafiken.

Artikel 1.

Hvartdera riket förpliktar sig att icke, vare sig genom import- eller exportförbud, hämmande af godstrafiken eller annorledes förhindra eller

försvåra transporten af varor, som sändas genom detta rike från eller till det andra (transitogods).

Vid krigiska förvecklingar med eller emellan andra makter eller vid eljest inträffande utomordentliga fall må, i fråga om vapen, ammunition, annan krigsmateriel samt, under krigstillstånd, alla till kontraband hörande varor, göras de tillfälliga undantag, som internationell rätt eller omsorgen om eget lands neutralitet eller säkerhet kräfver. Likaledes må sådana tillfälliga undantag göras, som kunna vara nödvändiga för att hindra införande och spridning af smittosam sjukdom bland människor eller djur.

Artikel 2.

Transitogods må ej beläggas med tull eller annan liknande afgift, ej heller må i någon form upptagas särskild afgift för transiteringen. För vara, som nedlägges på transitupplag, frilager eller dylikt, må därför stadgad afgift upptagas.

Artikel 3.

Transitogods, som transporteras på järnväg, må icke inom genomgångslandet behandlas ogynnsammare, än gods af samma varuslag i allmänhet behandlas inom detta land, och förty icke i någon form beläggas med högre fraktafgifter än efter de inom detta land faktiskt tillämpade fraktberäkningar. Tillämpar genomgångslandet icke för alla fall en och samma fraktberäkning för ett visst varuslag, må frakt å transitogodset icke upptagas till högre belopp, än som kan anses skäligt med hänsyn till de fraktberäkningar, som faktiskt i allmänhet inom genomgångslandet tillämpas, med bortseende från sådana särskildt medgifna fraktlindringar, som förekomma å tertiära lokalbanor eller föranledas af exceptionella förhållanden. Förekommer transport af visst varuslag icke eller allenast i ringa mån inom genomgångslandet, må frakt för transitogodset ej upptagas till högre belopp, än som kan anses skäligt med hänsyn till de fraktberäkningar, som tillämpas å närmast jämförliga varuslag.

Denna artikel gäller allt gods, som från eller till det ena landet transporteras genom det andra på järnväg, helt eller delvis tillhörande staten eller bolag, däri staten är delägare. Öfverlåter staten eller sådant bolag järnväg eller andel i järnväg till ny ägare, skall staten vara ansvarig därför, att denna artikels bestämmelser det oaktadt varda fortfarande tillämpade.

Artikel 4.

Transitogods eller fartyg, befraktadt för transport af transitogods, må icke i genomgångslandet beläggas med hamnumgälder, sjöfartsavgifter eller andra afgifter, af hvilken art det vara må, till högre belopp än efter de afgiftsberäkningar, som, när fråga är om gods af samma varuslag, faktiskt i allmänhet tillämpas i genomgångslandets egen utrikestrafik; dock att härigenom icke göres inskränkning i kommuns rätt att i öfverensstämmelse med gällande allmän lagstiftning upptaga hamnavgift.

Förekommer visst varuslag icke eller allenast i ringa mån i genomgångslandets egen utrikestrafik, må afgift ej upptagas till högre belopp än som kan anses skäligt med hänsyn till de beräkningar, som tillämpas i fråga om närmast jämförliga varuslag.

Artikel 5.

Ofvan gifna bestämmelser skola äga tillämpning utan hinder däraf, att transitogods i genomgångslandet göres till föremål för omexpedition.

Artikel 6.

Denna öfverenskommelse skall gälla under en tid af trettio år, räknadt från den 1 januari 1906, med förlängning för en lika tidrymd, därest den ej från någondera sidan uppsäges minst fem år före trettioårsperiodens utgång.

Artikel 7.

Förestående bestämmelser angående järnvägsfrakter verka icke rubbning i det angående malntransporten å Ofotenbanan den ¹¹/₇ oktober 1898 upprättade kontrakt mellan norska staten och Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, hvad angår transporten af den i kontraktet omhandlade myckenheten af 1,200,000 ton. Skulle Luossavaara och Kiirunavaara malmfält öfvergå till ny ägare, kan denne ej, för så vidt angår transporten

af nämnda myckenhet, åberopa sig på denna öfverenskommelse för uppnående af andra villkor än de i kontraktet stadgade.

Artikel 8.

Tvister angående tolkningen eller tillämpningen af denna öfverenskommelse skola, där de icke kunnat lösas genom direkta diplomatiska underhandlingar, afgöras af en skiljedomstol, bestående af tre personer, utsedda en af hvartera riket och den tredje af de sålunda valde eller, om dessa icke enas om valet, af schweiziska Förbundsrådets president eller, subsidiärt, på det sätt, som stadgas i de två sista styckena af 32 artikeln i Haagkonventionen den 29 juli 1899.

I brist af annat aftal mellan rikena bestämmer skiljedomstolen ort för sitt sammanträde och skiljedomsproceduren.

Öfverenskommelse angående gemensamma vattendrag.

Artikel 1.

Uppstår fråga att inom det ena rikets område uppdämma, sänka eller uttappa sjö, bygga i vattendrag, bortleda vatten ur vattendrag eller vidtaga annan åtgärd för dess förändring till djup, läge eller riktning, skall, med hänsyn till rättigheten att vidtaga sådan åtgärd, detta rikes lag komma till användning, ändå att åtgärden kan utöfva inverkan på vattenförhållandena inom det andra riket. Inbyggarna i sistnämnda rike skola erhålla samma tillfälle att bevaka sin rätt, som under motsvarande förhållanden tillkommer inbyggarna i det rike, där åtgärden skall äga rum, så ock i öfrigt i fråga om alla villkor för åtgärdens vidtagande njuta samma rätt som dessa.

Artikel 2.

I öfverensstämmelse med allmänna folkrättsliga grundsatser skall i fråga om åtgärd, som i artikel 1 sägs, gälla, att åtgärden ej må vidtagas

utan det andra rikets medgifvande, om den genom ändring i vattenförhållandena inom detta rike skulle åstadkomma afsevärdt hinder i ett vattendrags begagnande såsom flottled eller farled eller eljest verka betydande rubbningar i vattenförhållandena inom ett större område.

Artikel 3.

Med afseende å öppnande, bibehållande eller begagnande af flottled eller farled i vattendrag skola hvaradera rikets inbyggare i det andra riket åtnjuta samma rättigheter och förmåner som dess egna inbyggare.

Artikel 4.

Denna öfverenskommelse har afseende på alla för rikena gemensamma sjöar och vattendrag. Såsom gemensamma anses sjöar och vattendrag, som utgöra gräns mellan rikena, eller som eljest sträcka sig genom båda rikenas områden, eller som hafva aflopp till sådana sjöar och vattendrag.

Artikel 5.

Denna öfverenskommelse skall gälla under en tid af femtio år, räknadt från den 1 januari 1906, med förlängning för en lika tidrymd, därest den ej från någondera sidan uppsäges minst fem år före femtioårsperiodens utgång.

Artikel 6.

Tvister angående tolkningen eller tillämpningen af denna öfverenskommelse skola, där de ej kunnat lösas genom direkta diplomatiska underhandlingar, afgöras af en skiljedomstol, bestående af tre personer, utsedda en af hvaradera riket och den tredje af de sålunda valde eller, om dessa icke enas om valet, af schweiziska Förbundsrådets president eller, subsidiärt, på det sätt, som stadgas i de två sista styckena af 32 artikeln i Haagkonventionen den 29 juli 1899.

I brist af annat aftal mellan rikena bestämmer skiljedomstolen ort för sitt sammanträde och skiljedomsproceduren.

De delegerade hafva äfven enats om följande förslag med afseende å ordningen för den vidare behandlingen:

1:o) För hvartdera rikets representation framläggas proposition om godkännande, under förutsättning af motsvarande beslut i det andra riket, af ofvan införda förslag till öfverenskommelser att erhålla ömsesidigt bindande verkan från det att Sverige, på sätt nedan under 2:o) sägs, erkänt Norge såsom en från unionen med Sverige skild stat;

2:o) När Riksdagen och Stortinget fattat öfverensstämmande beslut om godkännande af nämnda förslag till öfverenskommelser, framläggas för Riksdagen proposition, att Riksdagen dels besluter att, under villkor att de nedan under 3:o) omförmälda traktater varda behörigen undertecknade, för Sveriges del upphäfva riksakten, dels medgifver att Konungen må, under samma villkor, å Sveriges vägnar erkänna Norge såsom en från unionen med Sverige skild stat;

3:o) När sådant erkännande gifvits, skola traktater i öfverensstämmelse med Riksdagens och Stortingets beslut om godkännande af ofvan införda förslag till öfverenskommelser i sedvanlig internationell ordning samtidigt undertecknas, hvarefter ratifikation ej är erforderlig;

4:o) Efter de under 3:o) omförmälda traktaternas undertecknande skall Sverige om sitt erkännande af Norge såsom en från unionen med Sverige skild stat ofördröjligen notificera de främmande makter, med hvilka diplomatisk eller konsulär förbindelse äger rum;

5:o) Hvartdera riket gör därefter hos de främmande makter, med hvilka rikena afslutit gällande, gemensamt bindande traktater eller andra aftal, framställning om uttryckligt erkännande däraf, att hvarje gemenskap i rättigheter eller skyldigheter enligt samma traktater eller andra aftal upphört, så att det ena riket icke vidare står i någon som helst ansvarighet i afseende å fullgörande af förpliktelser, som angå det andra riket;

6:o) Efter det Sverige erkänt Norge såsom en från unionen med Sverige skild stat och de under 3:o) omförmälda traktater undertecknats, upptagas ofördröjligen förhandlingar om afveckling af förhållanden, hvilka

måste upphöra eller förändras i och med upplösning af unionen, äfvensom om alla därmed sammanhängande likvidationsfrågor.

Sålunda upprättadt i två svenska och två norska exemplar, af hvilka de delegerade från hvartdera riket mottagit ett svenskt och ett norskt exemplar.

Karlstad den 23 september 1905.

CHR. LUNDEBERG.
HJ. L. HAMMARSKJÖLD.

F. CL:SON WACHTMEISTER.
KARL STAAFF.

CHR. MICHELSEN.
J. LÖVLAND.

CARL BERNER.
BENJAMIN VOGT.

Utdrag af protokollet öfver ett justitiedepartementsärende, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott söndagen den 24 september 1905.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LUNDEBERG,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve WACHTMEISTER,
Statsråden: HAMMARSKJÖLD,
ALBERT PETERSSON,
LINDMAN,
TINGSTEN,
BERG,
WIDÉN,
STAAFF,
ALFRED PETERSSON,
BIESERT.

Hans excellens herr statsministern Lundeberg anmälde i underdånighet, att, sedan utsedde delegerade från svensk och norsk sida den 31 nästlidna augusti sammanträdde i Karlstad för att ingå i förhandlingar rörande vissa förhållanden, som stå i samband med upplösning af unionen, hade vid förhandlingarnas afslutande under gårdagen resultatet sammanfattats i dels en handling, som innehåller förslag såväl till öfverenskomelser mellan de bägge rikena som ock med afseende å ordningen för sakens vidare behandling, dels ock en annan handling, innefattande ett föreslaget separataftal till öfverenskommelse angående neutral zon, befestningars nedläggande m. m.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Berg hemställde i underdånighet, att som det anmällda förslaget till öfverenskommelser, såvidt anginge flyttlapparnes rätt till renbete m. m. äfvensom gemensamma vattendrag, berörde ämnen, hvilka tillhörde den allmänna lagstiftningen, samt förty högsta domstolen syntes böra höras öfver förslaget i dessa delar, högsta domstolens utlåtande däröfver måtte genom note ur protokollet inhämtas.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdade hemställan täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i nåder lämna bifall; och skulle transsumt af förslaget i nu nämnda delar biläggas detta protokoll.

Ur protokollet
Carl Lundquist.

*Utdrag af protokollet öfver ett lagärende, hållet
uti Kungl. Maj:ts högsta domstol onsdagen den 27 sep-
tember 1905.*

Närvarande:

Justitieråden: HERSLOW,
LILJENBERG,
LINDBÄCK,
WIJKANDER,
GREFBERG,
QUENSEL,
SILVERSTOLPE.

Företogs till slutlig behandling det i protokollet den 25 innevarande månad omförmälda lagärende; varande det remitterade förslaget bilagdt detta protokoll.

Högsta domstolens fleste ledamöter lämnade det remitterade förslaget utan anmärkning.

Justitierådet *Herslow* yttrade:

»Hvad beträffar den föreslagna öfverenskommelsen angående gemensamma vattendrag, lärers artikeln 1 i denna öfverenskommelse böra så förstås, att alla där omförmälda frågor skola prövas af allmän domstol. Är denna uppfattning riktig, förefaller det tveksamt, huru innehållet i nämnda artikel låter sig förenas med det i artikeln 6 af samma öfverenskommelse meddelade stadgande att tvister angående tolkningen eller tillämpningen af öfverenskommelsen skola, där de ej kunnat lösas genom

direkta diplomatiska underhandlingar, afgöras af skiljedomstol. Den påpekade otydligheten torde möjligen kunna undanröjas genom uteslutande svensk lagstiftning.

I öfrigt har jag ej något att erinra i afseende å de till högsta domstolens utlåtande remitterade delarne af ifrågavarande förslag.»

Ur protokollet

John Ljungman.

Vi undertecknade, utsedde att såsom delegerade från svensk och norsk sida ingå i förhandling rörande vissa förhållanden, som stå i samband med upplösning af unionen, hafva vid förhandlingar i Karlstad, hvilka tagit sin början den 31 nästlidne augusti och nedanskrifna dag afslutats, enats om följande förslag till öfverenskommelser mellan de bägge rikena, nämligen:

Öfverenskommelse om flyttlapparnes rätt till renbete m. m.

Artikel 1.

De bägge rikena förplikta sig af humanitära skäl att allt framgent tillåta, att hvartdera rikets flyttlappar må i den utsträckning, som af ålder ägt rum, åtnjuta de rättigheter i det andra landet, som omhandlas i första kodicillen till gränstraktaten af den 7de oktober 1751, hvilken kodicill icke någotdera riket skall göra anspråk på att ensidigt uppsäga.

Artikel 2.

Den nu i bägge rikena, i stället för ofvannämnda kodicill, gällande lagen af 1883 rörande flyttlapparne, hvilken lag senast utsträckts att gälla intill utgången af år 1907, skall förlängas på ytterligare tio år eller intill utgången af år 1917, dock att vid lagens tillämpning under nämnda tidrymd följande skall iakttagas:

1:o) Den rätt, som tillkommer hvartdera rikets lappar att, utan vederbörande jordägares eller brukares samtycke, under vissa i lagen angifna månader med sina renar uppehålla sig i det andra riket, skall afse

allenast Norrbottens och Västerbottens län i Sverige samt Tromsö och Nordlands amter i Norge;

2:o) Öfverflyttande lappar må icke föra med sig renar, som tillhöra bofaste eller aktiebolag;

3:o) Svenska lappar må icke, utan vederbörande jordägares eller brukares samtycke, med sina renar flytta öfver till Norge före den 15 juni, där ej ovanliga väderleksförhållanden nödvändiggöra tidigare flyttning. Sverige äger dock rätt att på sin bekostnad till skiljedomstol, som nedan i art. 4 omförmäles, hänskjuta frågan, om och i hvilken utsträckning det må vara nödvändigt för de svenska lapparne att, oberoende af ovanliga väderleksförhållanden, företaga flyttning öfver till Norge före den 15 juni, i hvilket fall skiljedomstolens afgörande skall lända till efterrättelse; dock att icke i något fall flyttning må ske före den 1 maj.

Artikel 3.

I god tid före utgången af år 1917 skola förhandlingar om revision af de rikena emellan gällande bestämmelser i ännu upptagas mellan de bägge rikena.

Artikel 4.

Twister angående tolkningen eller tillämpningen af de på hvarje tid rikena emellan gällande bestämmelser i ännu skola, där de icke kunnat lösas genom direkta diplomatiska förhandlingar, afgöras af en skiljedomstol, bestående af tre personer, utsedde en af hvartdera riket och den tredje af de sålunda valde eller, om dessa icke enas om valet, af schweiziska Förbundsrådets president eller, subsidiärt, på det sätt, som stadgas i de två sista styckena af 32 artikeln i Haagkonventionen den 29 juli 1899.

I brist af annat aftal mellan rikena bestämmer skiljedomstolen ort för sitt sammanträde och skiljedomsproceduren.

— — — — —

Öfverenskommelse angående gemensamma vattendrag.

Artikel 1.

Uppstår fråga att inom det ena rikets område uppdämma, sänka eller uttappa sjö, bygga i vattendrag, bortleda vatten ur vattendrag eller

vidtaga annan åtgärd för dess förändring till djup, läge eller riktning, skall, med hänsyn till rättigheten att vidtaga sådan åtgärd, detta rikets lag komma till användning, ändå att åtgärden kan utöfva inverkan på vattenförhållandena inom det andra riket. Inbyggarna i sistnämnda rike skola erhålla samma tillfälle att bevaka sin rätt, som under motsvarande förhållanden tillkommer inbyggarna i det rike, där åtgärden skall äga rum, så ock i öfrigt i fråga om alla villkor för åtgärdens vidtagande njuta samma rätt som dessa.

Artikel 2.

I öfverensstämmelse med allmänna folkrättsliga grundsatser skall i fråga om åtgärd, som i artikel 1 sägs, gälla, att åtgärden ej må vidtagas utan det andra rikets medgifvande, om den genom ändring i vattenförhållandena inom detta rike skulle åstadkomma afsevärdt hinder i ett vattendrags begagnande såsom flottled eller farled eller eljest verka betydande rubbningar i vattenförhållandena inom ett större område.

Artikel 3.

Med afscende å öppnande, bibehållande eller begagnande af flottled eller farled i vattendrag skola hvarterdera rikets inbyggare i det andra riket åtnjuta samma rättigheter och förmåner som dess egna inbyggare.

Artikel 4.

Denna öfverenskommelse har afscende på alla för rikena gemensamma sjöar och vattendrag. Såsom gemensamma anses sjöar och vattendrag, som utgöra gräns mellan rikena, eller som eljest sträcka sig genom båda rikenas onråden, eller som hafva aflopp till sådana sjöar och vattendrag.

Artikel 5.

Denna öfverenskommelse skall gälla under en tid af femtio år, räknadt från den 1 januari 1906, med förlängning för en lika tidrymd, därest den ej från någondera sidan uppsäges minst fem år före femtioårsperiodens utgång.

Artikel 6.

Tvister angående tolkningen eller tillämpningen af denna öfverenskommelse skola, där de ej kunnat lösas genom direkta diplomatiska underhandlingar, afgöras af en skiljedomstol, bestående af tre personer, utsedda en af hvarjdera riket och den tredje af de sålunda valde eller, om dessa icke enas om valet, af schweiziska Förbundsrådets president eller, subsidiärt, på det sätt, som stadgas i de två sista styckena af 32 artikeln i Haagkonventionen den 29 juli 1899.

I brist af annat aftal mellan rikena bestämmer skiljedomstolen ort för sitt sammanträde och skiljedomsproceduren.

Sålunda upprättadt i två svenska och två norska exemplar, af hvilka de delegerade från hvarjdera riket mottagit ett svenskt och ett norskt exemplar.

Karlstad den 23 september 1905.

CHR. LUNDEBERG.

F. CL:SON WACHTMEISTER.

HJ. L. HAMMARSKJÖLD.

KARL STAAFF.

CHR. MICHELSEN.

CARL BERNER.

J. LÖVLAND.

BENJAMIN VOGT.

Utdrag af protokollet öfver ett justitiedepartementsärende, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott lördagen den 30 september 1905.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LUNDEBERG,

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve WACHTMEISTER,

Statsråden: HAMMARSKJÖLD,
ALBERT PETERSSON,
LINDMAN,
BERG,
WIDÉN,
STAÅFF,
ALFRED PETERSSON,
BIESÈRT.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Berg anförde i underdånighet:

»Med anledning af Eders Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen den 19 juni 1905 angående de unionella förhållanden, som uppstått genom norska Stortingets beslut den 7 i samma månad, uttalade Riksdagen i skrifvelse den 28 juli 1905, grundad på kamrarnas beslut den 27 i samma månad, att genom Stortingets beslut unionen icke vore upplöst. Riksdagen ansåg, att i ett ärende af så utomordentlig räckvidd som

*Departementschefens ytt-
rande.*

frågan om unionens upprätthållande eller upplösning ett säkrare uttryck för det norska folkets vilja borde gifvas, än som skett genom stortingsbeslutet den 7 juni 1905. Såsom villkor för Sveriges upphäfvande af riksakten och erkännande af Norge såsom en från unionen med Sverige skild stat borde enligt Riksdagens mening fordras, att på hvardera sidan af södra delen af gränsen mellan de båda rikena fastställes ett visst område, inom hvilket på senare år uppförda befästningar ej få bibehållas eller nya befästningar uppföras; och vidare borde krävas, att den rätt, som nu tillkommer de svenska lapparne att med sina renar årligen flytta öfver gränsen till Norge, varder för framtiden otvetydigt fastställd. I sammanhang med en eventuell unionsupplösning borde äfven träffas bestämmelser till skydd mot hindrande eller oskäligt betungande af transitofarten öfver hvardera riket från och till det andra samt mot obehörigt intrång för ena rikets invånare vid begagnande af vattendrag, som delvis falla inom det andra rikets gränser. Och naturligtvis måste vid en upplösning af unionen vårt lands förhållande till främmande makter, i de afseenden detta reglerats genom traktater mellan de förenade rikena å ena och någon främmande makt å andra sidan, tagas under behörigt öfvervägande. Riksdagen förklarade bland annat, att den på grund af hvad sålunda anförts icke hade något att invända mot att, därest ett efter nya val tillkommet Storting gjorde framställning om riksaktens upphäfvande och unionens upplösning eller ock sådan framställning från Norge inginge, efter det norska folket genom folkomröstning uttalat sig för unionens upplösning, förhandlingar af sålunda antydd art upptoges.

Vid underdånig anmälan af denna Riksdagens skrifvelse samma dag densamma afläts, eller den 28 juli, beslöt Eders Kungl. Maj:t, att bestyrkt afskrift af skrifvelsen skulle till Stortingets kännedom öfversändas till presidenten i Stortinget, och vid ytterligare föredragning den 7 augusti af samma skrifvelse fattade Eders Kungl. Maj:t det beslut, att, under den af Riksdagen gifna förutsättning, förhandlingar af den i skrifvelsen angifna art skulle utan dröjsmål upptagas.

Emellertid hade redan samma dag Riksdagens beslut fattades, eller den 27 juli, norska regeringen under hänvisning till samma beslut föreslagit Stortinget, att folkomröstning skulle företagas rörande frågan om unionens upplösning. Denna proposition blef af Stortinget godkänd den 28 juli, och i följd häraf företogs den 13 augusti sådan omröstning, därvid de, som ägde rösträtt efter grundlagen, skulle gifva svar på frågan, »om de er enige i den stedefundne oplösning af unionen eller ikke». Omröstningen utföll så, att af 368,392 godkända röster 368,208 voro afgifna för unionens upplösning.

Den 22 augusti fattade Stortinget följande beslut:

- »1. Stortinget anmoder de svenske statsmagter om att yde sin medvirkning til unionens opløsning ved for Sveriges vedkommende at ophæve rigsakten.
2. Regjeringen bemyndiges til at optage forhandlinger med Sverige angaaende forskjellige forhold, som staar i forbindelse med unionens ophævelse, derunder indbefattet de i den svenske Rigsdags beslutning af 27 juli 1905 omhandlede spørsmåal.
3. Regjeringen anmodes om at meddele den svenske regjering disse beslutninger og samtidig dermed at oversende den aftryk af Sth. Med. N:o 16 og Sth. Prop. N:o 87.»

Då ett till justitiedepartementet ingånget meddelande om norska Stortingets beslut af den 22 augusti hos Eders Kungl. Maj:t påföljande dag anmälades, behagade Eders Kungl. Maj:t uppdraga åt statsrådet att för det i Riksdagens skrifvelse den 28 juli angifna ändamål med norska regeringen ingå i förhandlingar äfvensom bemyndiga statsrådet att genom delegerade sammanträda med ombud från norsk sida.

Till delegerade utsågos därefter från svensk sida statsministern Lundberg och ministern för utrikes ärendena grefve Wachtmeister samt statsråden Hammarskjöld och Staaff samt från norsk sida statsministrarne Michelsen och Lövland, stortingspresidenten Berner och höiesteretsadvokaten, förutvarande statsrådet Vogt. Dessa delegerade sammanträdde den 31 augusti i Karlstad, och vid där hållna förhandlingar, som den 23 september afslutades, har resultatet sammanfattats i en handling, som innehåller förslag såväl till öfverenskommelser angående tvisters hänskjutande till skiljedom, angående neutral zon, befästningars nedläggande m. m., angående flyttlapparnes rätt till renbete m. m., angående transitotrafiken samt angående gemensamma vattendrag som ock rörande ordningen för sakens vidare behandling, äfvensom i en särskild handling, innefattande ett föreslaget separataftal till öfverenskommelsen angående neutral zon, befästningars nedläggande m. m.»

Efter att hafva uppläst dessa handlingar anförde departementschefen vidare:

»På mig torde ankomma att närmare redogöra för de föreslagna öfverenskommelserna, såvidt angår flyttlapparnes rätt till renbete m. m. samt gemensamma vattendrag, äfvensom att lämna den utredning, som för belysning af hithörande frågor kan vara erforderlig.

Af de lappar, som bebo nordligaste delen af skandinaviska halfön, *Flyttlapparnes rätt till renbete m. m.* flytta en del mellan Sverige och Norge sålunda, att de tillbringa vinter-

tiden inom Sverige, men sommartiden på norskt område. Dessa flyttningar hafva ägt rum sedan uråldriga tider, och rätten därtill har blifvit uttryckligt erkänd uti den s. k. första kodicillen till gränstraktaten af den $\frac{7}{18}$ oktober 1751. Alltsedan år 1852 har emellertid af Norge gjorts anspråk på befogenhet att uppsäga denna traktat. Efter nämnda tid hafva nämligen lapparne i Finnmarkens amt i Norge, hvilka på grund af traktaten hade begagnat flyttningsrätt in på finskt område äfven sedan Finland afträdts till Ryssland, varit förhindrade att utöfva denna rätt, därigenom att ryska regeringen sagda år lät utfärda påbud om spärrning af gränsen mellan Norge och Finland, så att öfverförande af renar ej vidare fick äga rum. Från norsk sida har man velat göra gällande, att då det hufvudsakligen var nämnda norska lappar, som behöft och begagnat sig af flyttningsrätten, och Norge sålunda genom gränsspärrningen gått miste om förmanerna af den ömsesidiga flyttningsrätten utan att röna lättnad i dess börda, kodicillen icke vidare vore bindande för Norge. Från svensk sida har åter häfdats den åsikt, att vid ingäendet af 1751 års traktat man icke gått ut från vederlagssynpunkten, utan från känslan af gemensamma förpliktelser mot den nomadiserande lappbefolkningen, och att förty kodicillens giltighet icke kunde göras beroende af spörsmålet, om den vore till större börda för det ena riket än för det andra.

I det nu upprättade förslaget till öfverenskommelse har denna fråga afgjorts i öfverensstämmelse med den svenska uppfattningen, i det att af humanitära skäl fastslagits, att flyttningsrätten allt framgent bibehålles och att intetdera riket skall göra anspråk på rätt att ensidigt uppsäga 1751 års kodicill.

Bestämmelserna i 1751 års kodicill hafva emellertid sedan år 1883 icke varit omedelbarligen tillämpade, utan varit ersatta af andra bestämmelser. Man hade i bägge rikena gjort den erfarenheten, att kodicillens föreskrifter voro alltför obestämda för att vara praktiskt lämpliga, och därför ända sedan år 1843 underhandlat om en mera tillfredsställande affattning af reglerna för flyttningsrättens utöfvande. Först år 1883 ledde underhandlingarna till ett resultat. Detta år antogos i bägge rikena lagbestämmelser af enahanda innehåll, hvilka skulle träda i stället för kodicillen. Å ingendera sidan var man dock benägen att antaga de nya bestämmelserna för all framtid, utan det ansågs nödvändigt att först vinna erfarenhet om deras verkningar. De antogos därför blott för femton år samt med förbehåll, att, om icke före den tidens utgång ny gemensam lag blifvit antagen i bägge rikena, 1751 års kodicill åter skulle träda i kraft, hvarvid från norsk sida dock tillagts, att härmed icke något vore afgjort med hänsyn till frågan, om någotdera riket hade rätt att uppsäga

kodicillen. Sedermera har 1883 års lag gång efter annan under samma förbehåll erhållit förlängd giltighet i bägge rikena för tre år i sender och har genom senaste förlängningen blifvit antagen att gälla intill utgången af år 1907.

I Norge hafva emellertid klagomålen öfver de olägenheter, som lapparnes flyttningsrätt vållar den bofasta befolkningen, fortfarit jämväl efter tillkomsten af 1883 års lag. Närmare undersökning af frågan har sedan år 1897 pågått genom en särskild kommission, hvilken ännu icke lärt hafva afslutat sina arbeten. I preliminära förslag har dock kommissionen föreslagit åtskilliga ändringar i 1883 års lagstiftning. Äfven å svensk sida hafva klagomål ej saknats öfver vissa af nämnda lagstiftnings bestämmelser. En revision af densamma synes alltså för bägge rikena vara önskvärd. Det ligger i sakens natur, att detta vanskliga och vidtomfattande spörsmål icke kunnat i hela dess vidd upptagas till pröfning vid de nu försiggångna underhandlingarna. De delegerade hafva därför enat sig om att föreslå, att nu gällande lagstiftning erhåller förlängd giltighet för ytterligare tio år eller intill utgången af år 1917, samt att förhandlingar om revision af de rikena emellan gällande bestämmelserna i ämnet skola upptagas i god tid före denna periods utgång.

Härvid hafva dock med afseende å berörda tioårsperiod gjorts vissa modifikationer i 1883 års lagstiftning. Dessa hafva påyrkats från norsk sida under framhållande, att efter 1907 års utgång de svenska lapparne ej kunna göra anspråk på större rättigheter, än som kunna grundas på 1751 års kodicill. Denna princip har naturligen ej kunnat bestridas från svensk sida, och man har därför funnit skäligt att, på grund af den utredning, som förebragts, för ifrågavarande tioårsperiod medgifva vissa ändringar, som, under åberopande af sagda princip, blifvit påyrkade. Genom den första af dessa ändringar har lapparnes rätt att under vissa angifna månader uppehålla sig med sina renar i det andra riket begränsats till att afse Norrbottens och Västerbottens län i Sverige samt Tromsö och Nordlands amter i Norge. Den andra ändringen går ut därpå, att endast den nomadiserande lappbefolkningens renar må föras öfver gränsen, men icke renar, som tillhöra bofaste. Den tredje ändringen rör tiden för de svenska lapparnes flyttning till Norge. Det har härom bestämts, att flyttning icke under normala väderleksförhållanden får äga rum före den 15 juni. Sverige har likväl förbehållit sig rätt att på sin bekostnad till skiljedomstol hänskjuta frågan, om det för lapparne är nödvändigt att kunna företaga flyttningen tidigare, i hvilket fall skiljedomstolens afgörande skall lända till efterrättelse; dock att icke i något fall flyttning må ske före den dag, då lapparne enligt 1883 års lagstiftning äga företaga densamma eller den 1 maj.

Det torde vara lämpligt, att jag i detta sammanhang meddelar några statistiska uppgifter och andra upplysningar, som inhämtats från Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län.

Hela antalet lappar — män, kvinnor och barn — utgör enligt senaste beräkningar 5,962 personer, af hvilka 3,530 tillhöra Norrbottens län, 1,524 Västerbottens län och 908 Jämtlands län; i sistnämnda siffra äro dock inräknade de, som tillhöra Idre lappby i Kopparbergs län, hvilken är ställd under tillsyn af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län. Af dessa lappar äro 2,932 nomader, nämligen 2,287 i Norrbottens län, 391 i Västerbottens län och 254 i Jämtlands län. Antalet renar i Sverige har innevarande år beräknats till 138,522 stycken, däraf 117,821 tillhöra nomadiserande lappar. Sistberörda renars fördelning på länen ställer sig så, att 90,234 renar komma på Norrbottens län, 16,218 på Västerbottens län och 11,369 på Jämtlands län. Hvad angår flyttningsrättens begagnande är att märka, att visserligen långt ifrån alla nomadiserande lappar begagna densamma, men att i stället en del, bofaste tillhörande renar, som lämnats i flyttlapparnes vård, få åtfölja dessa på flyttningarna. Noggranna uppgifter på antalet flyttande renar är ej möjligt att erhålla, oaktadt lapparne äro skyldiga att uppgifva antalet af de renar, som de ämna medföra vid flyttningen. Det anses nämligen, att lapparne uppgifva vida mindre antal renar än de i verkligheten medföra. Antalet renar, som under innevarande år anmälts skola föras till Norge, utgör tillsammans 53,108, däraf från Norrbottens län 35,462, från Västerbottens län 16,866 samt från Jämtlands län 780. Af de renar, som anmälts från Norrbottens län, föras alla från Enontekis socken (15,750) och större delen af dem från Juckasjärvi socken (11,920) till Tromsö amt. Återstoden af renarne från Juckasjärvi socken (3,720) äfvensom de från Gellivare socken (820) och från Arjeplogs socken (3,252) samt alla renar från Västerbottens län föras till Nordlands amt. Från Jämtlands län sker flyttningen till Nordre Trondhjems amt, men af detta läns lappar hafva under senare år allenast några af lapparne i Kalls lappby begagnat flyttningsrätten. Hvad angår tiden för flyttningen, lära de lappar, som flytta från Enontekis och Juckasjärvi socknar, i allmänhet begagna hela den tid, som enligt gällande lag är medgifven för vistande i Norge eller maj—september månader, hvarvid dock tiden för inflyttningen på våren och försommaren samt utflyttningen på hösten tagits med i beräkning. Öfriga lappar lära i regel ej begagna betesrätten i Norge för längre tid än högst 2—3 månader; dock saknas bestämd uppgift härutinnan beträffande de lappar, som tillhöra Kalls lappby.

Af den nu lämnade redogörelsen framgår, att den första af de föreslagna ändringarna i 1883 års lagstiftning har inverkan allenast för det

fåtal lappar från Kalls lappby, hvilka fortfarande plägat begagna sig af sommarbete i Norge. Flyttningen från Jämtlands län har alltmåra aftagit, och rätten därtill har under de sista åren ej begagnats af mer än tre lappfamiljer, hvilka fört med sig omkring 800 renar. Orsaken till flyttningens aftagande torde vara att söka däri, att för det jämförelsevis ringa antal renar, som numera finnas inom länet, tillräckligt bete är att tillgå å de för lapparnes behof särskildt inköpta renbetesfjällen. Som inköp af mark för detta ändamål alltjämt fortgår, möter det helt säkert inga svårigheter att bereda sommarbete inom riket äfven för det fåtal renar, som i senare tid plägat föras öfver till Norge. Vid dessa förhållanden måste ändringen anses vara af ringa betydelse. För öfrigt är det tvifvelaktigt, om någon sommarbetesrätt i Norge för lapparne i Jämtlands län kan stödjäs på 1751 års kodicill.

Emot förbudet att föra bofastes renar öfver till Norge torde från svensk sida ingen invändning kunna göras, då det är uppenbart, att kodicillen ej kan åberopas till stöd för någon rätt i detta hänseende. För öfrigt har genom den senaste svenska lapplagen rättigheten för bofaste att lämna renar i lapparnes vård blifvit starkt begränsad, i följd hvaraf ifrågasvarande föreskrift säkerligen icke för framtiden är af större betydelse.

Hvad slutligen angår stadgandet, att flyttningen till Norge ej må företagas före den 15 juni, har af tillgängliga utredningar inhämtats, att lapparne ända till en jämförelsevis sen tid aldrig plägat flytta till Norge förrän efter midsommar. Anledningen till att lapparne i vissa trakter ändrat vanor lär hafva hufvudsakligen berott på särskilda omständigheter, hvilka voro af mera tillfällig art och numera åtminstone delvis upphört. Det torde därför icke vara förbundet med några synnerliga olägenheter för dessa lappar att återgå till de äldre vanorna. Emellertid har för hvarje händelse sådant förbehåll gjorts, att rätten till tidigare flyttning fortfarande kan hållas öppen, om behof däraf visar sig föreligga. Det må i detta sammanhang också framhållas, att då ovanliga väderleksförhållanden betinga en tidigare flyttning, rätten därtill är ovillkorligt förbehållen.

Förslaget till öfverenskommelse innehåller slutligen, att tvister angående tolkningen eller tillämpningen af de på hvarje tid emellan rikena gällande bestämmelser i ämnet skola, där de icke kunnat lösas genom direkta diplomatiska förhandlingar, afgöras af en skiljedomstol, för hvars sammansättning föreskrifter meddelas.

Jag anhåller att härefter få öfvergå till frågan om de gemensamma vattendragen.

*Gemensamma
vattendrag.*

Det syftemål, som Riksdagen framställt för underhandlingarna i denna punkt, eller skydd mot obehörigt intrång för det ena rikets invånare vid begagnande af gemensamma vattendrag, har synts böra föranleda bestämmelser i två riktningar, nämligen dels beträffande rättigheten att bygga i ett vattendrag eller afleda vatten från vattendrag, och dels beträffande rättigheten att begagna ett vattendrag såsom kommunikationsled.

I förra hänseendet har den viktigaste uppgiften varit att fastställa, i hvilken omfattning det kan tillåtas, att i det ena riket utan det andra rikets medgifvande vidtagas åtgärder, som inverka på vattenförhållandena i detta andra rike. Enligt det uppgjorda förslaget (art. 2) skulle sådant medgifvande erfordras i fråga om åtgärd, som genom ändring i vattenförhållandena i det andra riket skulle åstadkomma afsevärdt hinder i ett vattendrags begagnande såsom flottled eller farled eller eljest verka betydande rubbningar i vattenförhållandena inom ett större område. Genom denna bestämmelse har alltså en gränslinje uppdragits emellan sådana fall, då det ena riket har att förskaffa sig medgifvande af det andra till vidtagande af en åtgärd af ofvanberörda art, samt de fall, då hvartdera riket har fullständig handlingsfrihet.

Det har emellertid icke ansetts tillräckligt att fastslå ifrågavarande folkrättsliga princip. Man har äfven velat lösa frågan, huru skydd skall beredas åt de intressen, som kunna förefinnas för inbyggare i det andra riket såsom enskilda sakägare. Härutinnan har (art. 1) den grundsats blifvit uppställd, att lagen i det land, där den ifrågasatta åtgärden skall äga rum, kommer till användning med hänsyn till rättigheten att vidtaga åtgärden, samt att de inbyggare i det andra riket, hvilkas intressen beröras af densamma, skola i alla hänseenden likställas med rikets egna inbyggare och alltså erhålla samma tillfälle att bevaka sina intressen, samma rätt att åberopa hinder mot företaget och slutligen samma rätt till ersättning för liden skada, som enligt nämnda lag tillkommer rikets egna inbyggare.

I fråga om gemensamt vattendrags användande såsom flottled eller farled har (art. 3) likaledes principen om ömsesidig likställighet mellan det egna och det andra rikets undersåtar blifvit antagen, och denna grundsats har erhållit sådan affattning, att den gäller äfven i fråga om kommunikationsledens öppnande och bibehållande.

Vidare har i en särskild artikel (art. 4) blifvit närmare bestämdt, hvilka sjöar och vattendrag, som skola hänföras till gemensamma, nämligen ej blott sådana, som utgöra gräns mellan rikena eller som eljest sträcka sig genom bägge rikenas områden, utan äfven de, som hafva aflopp till sådana sjöar och vattendrag.

Öfverenskommelsens giltighetstid föreslås till 50 år, räknadt från den 1 januari 1906, med förlängning för en lika tidrymd, om ej uppsägning sker minst 5 år före periodens utgång. Då vissa af de föreslagna bestämmelserna stå i nära sammanhang med vattenrättslagstiftningen, hvilken helt naturligt är underkastad förändringar, har det icke ansetts lämpligt att för all framtid fastslå deras giltighet.

Slutligen har äfven i denna öfverenskommelse intagits bestämmelse, att rikena emellan uppkomna tvister skola afgöras genom skiljedom (art. 5).

Öfver de bägge förslag, för hvilka jag nu redogjort, har högsta domstolens utlåtande blifvit inhämtadt, och hafva förslagen ej föranlett annan anmärkning, än att en af högsta domstolens ledamöter funnit det tveksamt, huru innehållet i artikeln 1, hvilken syntes böra så förstås, att alla där omförmälta frågor skulle pröfvas af allmän domstol, läte sig förernas med det i artikeln 6 meddelade stadgandet, att tvister angående tolkningen eller tillämpningen af öfverenskommelsen skulle, där de ej kunnat lösas genom direkta diplomatiska underhandlingar, afgöras af skiljedomstol; därvid dock bemälte ledamot uttryckt den åsikten, att den påpekade otydligheten möjligen kunde undanröjas genom uteslutande svensk lagstiftning.»

Hans excellens herr statsministern Lundeberg yttrade härefter:

*Stats-
ministerns
yttrande.*

*Neutral zon
m. m.*

»Såsom chefen för justitiedepartementet erinrat, uppställde Riksdagen såsom ett af villkoren för unionens upplösning, att på hvardera sidan af södra delen af gränsen mellan de båda rikena fastställes ett visst område, inom hvilket på senare år uppförda befästningar ej få bibehållas eller nya befästningar uppföras. Härmed hade Riksdagen angifvit en ram, inom hvilken de eventuella förhandlingarna borde röra sig. Det måste vid dessa förhandlingar blifva regeringens sak att efter vidare utredning och med noggrannt öfvervägande af alla synpunkter närmare precisera villkoret. Enligt det vid förhandlingarna uppgjorda förslaget hafva gränserna för det af Riksdagen afsedda området uppdragits så, att därinom falla befästningarna vid Fredrikssten, Örje och Urskog, men icke de vid Kongsvinger.

Hvad sistnämnda befästningar angår hafva därvid, bland andra synpunkter, äfven den inverkat, att de i viss mån hafva en annan karaktär än befästningarna vid Urskog, Örje och Fredrikssten. Kongsvingers befästningsgrupp kan nämligen, såsom helt och hållet belägen väster om Glommen, med en viss grad af berättigande hänföras ej blott till den yttre utan äfven till den inre befästningslinjen, den s. k. Glommenlinjen.

Ej heller är den synpunkten alldeles utan fog, att Kongsvinger, äfven om denna fästning hänföres till den yttre linjen, ej i fullt samma

grad som de öfriga befästningarna i samma linje kan betraktas såsom gränsfästning i egentlig bemärkelse. Dess afstånd från gränsen är c:a 35 kilometer, medan Örje är beläget på c:a 6 kilometer från gränsen och Fredrikssten ligger i gränsens omedelbara närhet.

Sistnämnda befästningar innebära ej blott en fara utan tillika en direkt förolämpning mot vårt land. Detta kan näppeligen sägas om Kongsvinger.

I förslaget till öfverenskommelse har emellertid ingalunda förbisetts Sveriges berättigade kraf på säkerhet beträffande jämväl denna befästningsgrupp.

Det har sålunda öfverenskommits, att befästningsgruppen vid Kongsvinger icke med hänsyn till anläggningar, bestyckning eller besättning må utvidgas, och för att förebygga all ovisshet har stipulerats, att inga nya befästningar få anläggas inom ett afstånd af tio kilometer från Kongsvingers gamla fästning.

I fråga om de befästningar, som skola nedläggas, gäller, att de jämväl skola göras oanvändbara såsom sådana. Emellertid har från svensk sida, såsom af Riksdagens skrifvelse tydligt framgår, aldrig varit afsedt att kräfva borttagande af sådana fästningsverk, som sedan äldre tider bestå. Därför är angående de gamla fästningsverken vid Fredrikssten med därtill hörande Gyldenlöve och Overbjerget — i motsats till därstädes befintliga nya anordningar — föreslaget, att de må bibehållas, dock med villkor att de ej underhållas i fortifikatoriskt syfte.

Med afseende på de nya anordningarna vid Fredrikssten med nämnda utanverk samt med afseende på öfriga befästningar, som ligga inom det föreslagna området, har noga öfverenskommits, hvilka åtgärder skola vidtagas. Dessa detaljerade föreskrifter har man ansett lämpligen kunna afskiljas från själfva hufvudöfverenskommelsen; de hafva alltså sammanfattats i ett separat-aftal, hvilket är afsedt att äga samma kraft som hufvudöfverenskommelsen.

I samband med frågan om befästningars nedläggande har föreslagits upprättande af en neutral zon i sådan omfattning, att den ej finge begagnas till något slag af krigsoperationer eller till stationering eller samlande af krigsfolk eller till uppläggande af militära förråd m. m., — en anordning, som måste verka i fredens intresse och således i samma riktning som Riksdagen åsyftat. Bestämmelserna rörande en neutral zon i denna omfattning måste dock helt naturligt tåla åtskilliga undantag. Så t. ex. måste inom zonen alla sådana åtgärder vara tillåtna, hvilka äga samband med de värnpliktiges samling för transport till öfnings- och mobiliseringsorter. Vidare böra öfningar med frivilliga skytteföreningar och skolungdom få äga rum inom zonen. Och hinder bör ej läggas i vägen för truppers användande därstädes till upprätthållande af allmän

ordning eller till bistånd vid olyckstillfällen. Äfven är det af vikt att, om i ettdera riket järnväg bygges, som skär zonområdet hufvudsakligen i dess längdriktning, det må vara tillåtet att använda sådan järnväg äfven till militär genomgångstransport.

När man från såväl svensk som norsk sida af landlat frågan om upprättande af en neutral zon, har man ej bort förbise, att rikena kunna komma att bistå hvarandra under ett krig mot en gemensam fiende. Att i sådan händelse områdets neutralitet upphör torde vara själfallet. Ej heller böra, då ettdera riket invecklas i krig med en tredje makt, bestämmelserna om den neutrala zonen vara bindande för detta rike i afseende å den del af zonen, som faller inom dess egen gräns, likasom bestämmelserna ej böra hindra det andra riket att inom sitt zonområde vidtaga nödiga åtgärder till neutralitetens upprätthållande.

Bredden af den neutrala zon, som sålunda föreslagits, har naturligtvis måst bestämmas med hänsyn därtill, att befästningsgrupperna vid Fredrikssten, Örje och Urskog skola falla därinom och att mellan den norska zongränsen och den partiella zon, som skall omsluta Kongsvingers befästningar, ej må kunna anläggas nya befästningar utmed den här till Sverige löpande järnvägen.

I fråga om zonens utsträckning vid kusten hafva särskilda synpunkter varit bestämmande. Den rörlighet, som utmärker sjöstridskrafterna, sätter dem i stånd att med stor hastighet förflytta sig från en å eget lands kust belägen operationsbas till det andra landet. Af denna orsak har det synts ändamålslost att vid kusten utsträcka zonens bredd utöfver hvad som varit nödvändigt för att hindra anläggandet af befästningar, genom hvilka ettdera riket skulle kunna effektivt afstänga delar af det andra rikets vattenområde. Själfva hafvet med dess vikar har ansetts icke böra inbegripas uti den neutrala zonen. Om så skett, hade det blifvit nödvändigt att träffa bestämmelser om rättighet för egna örlogsfartyg att för vissa ändamål där uppehålla sig, såsom för öfvervakande af fisket m. m.; och hvarterda riket hade måst afstänga sina inom zonen belägna territorialvatten för främmande örlogsfartyg. Det kan för öfrigt ofta vara svårt att afgöra, huruvida ett örlogsfartyg öfverskridit zonens gränslinje eller icke.

Riksdagen har vidare ansett, att i sammanhang med den eventuella unionsupplösningen bestämmelser borde träffas till skydd mot hindrande eller oskäligt betungande af transitofarten öfver hvarterda riket från eller till det andra. Det förslag till öfverenskommelse, som gjorts i detta ämne, innehåller först och främst (art. 1) den grundsatsen, att godstrafiken till och från det ena riket skall få fortgå genom det andra rikets territorium,

*Transito-
trafiken.*

utan att detta andra rike må vare sig hindra densamma genom import- eller exportförbud eller bereda den svårigheter genom att t. ex. vägra att ställa sina kommunikationsmedel till tjänst; vissa undantag hafva dock gjorts med afseende å sådana fall, då transitofarten kunde i ett eller annat hänseende medföra fara för genomgångslandet.

Vidare har i förslaget bestämts (art. 2.), att intetdera riket äger lägga import- eller exporttull eller annan dylik afgift å transitogods, ej heller i någon form upptaga särskild afgift för transiteringen, hvilken sistnämnda bestämmelse emellertid icke afser att hindra, att gods, som upplägges på transitupplag eller dylikt, belägges med härför stadgad afgift.

Artiklarna 3 och 4 i förslaget äsyfta att förekomma, att transitotrafiken betungas genom åläggande af oskäligen järnvägsfrakter, hamnumgälder, sjöfartsafgifter eller andra afgifter. För vinnande af detta syftemål har den hufvudregel blifvit uppställd, att transitogodset icke får behandlas ogynnsammare än gods af samma varuslag i allmänhet behandlas inom genomgångslandet, hvarjämte särskilda bestämmelser blifvit träffade till förebyggande af att denna likställighetsgrundsats varder kringgången, äfvensom för att tjäna till ledning i sådana fall, då genomgångslandets öfriga trafik icke erbjuder tillfälle till direkta jämförelser.

Bestämmelserna angående järnvägsfrakterna afse allenast sådana järnvägar, som helt eller delvis tillhöra staten eller bolag, däri staten är delägare, och skall vid sådan järnvägs öfvergång till ny ägare öfverenskommelsen fortfarande gälla.

I en särskild artikel hafva vissa bestämmelser blifvit träffade angående förhållandet mellan förevarande öfverenskommelse samt det kontrakt rörande malmtransport å Ofotenbanan, hvilket ingåtts mellan norska staten och Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag.

Öfverenskommelsens giltighetstid föreslås till 30 år, räknadt från den 1 januari 1906, med förlängning för en lika tidrymd, därest den ej från någondera sidan uppsäges minst fem år före trettioårsperiodens utgång. En sådan begränsning har synts så mycket mera tjänlig, som ifrågasvarande öfverenskommelse på det närmaste berör viktiga merkantila och andra ekonomiska intressen, hvilka äro stadda i en städse fortgående utveckling. Det har med afseende härpå icke ansetts tillrådligt att binda de bägge rikena för en längre tidsperiod än som skett.

Skiljedomsartikel af samma innehåll som de, för hvilka chefen för justitiedepartementet förut i dag redogjort, afslutar jämnväl förevarande öfverenskommelse.

*Twisters
hänskjutande till
skiljedom.*

Frågan, huruvida Sverige lämpligen borde med Norge ingå skiljedomsaftal i en eller annan form, ansåg Riksdagen gifvetvis böra komma under öfvervägande; dock syntes det Riksdagen ej behöfligt, att denna fråga från Sveriges sida upptoges till behandling i samband med en eventuellt unionsupplösning.

Såsom det kunnat antagas, hafva de norske delegerade vid förhandlingarna uttalat önskan om afslutande af ett skiljedomsaftal mellan båda rikena. De svenske delegerade hafva ej funnit anledning att motsätta sig denna önskan, helst som de förenade rikena i senare tid med åtskilliga främmande makter slutit skiljedomskonventioner.

Förslag har därför vid förhandlingarna uppgjorts till öfverenskomelse mellan Sverige och Norge angående twisters hänskjutande till skiljedom. I nära motsvarighet till innehållet af nyssnämnda konventioner hafva i detta förslag från obligatorisk skiljedom undantagits tvister, som beröra de särskilda ländernas oafhängighet, integritet eller vitala intressen. Enligt de konventioner, som de förenade rikena i senare tid afslutit, skall frågan, huruvida en uppkommen tvist är af beskaffenhet att vara undantagen från obligatorisk skiljedom, i allmänhet tillkomma partens eget afgörande. Denna regel gäller enligt vissa konventioner, såsom enligt konventionerna med England och Frankrike, utan något som helst undantag, såvidt angår staternas lifsintressen, själfständighet eller nationalära. Andra konventioner åter innehålla, jämte ett förbehåll för hvarje part att själf afgöra nämnda fråga, tillika ett uppräknande af vissa angifna fall, olika i olika konventioner, beträffande hvilka parterna förbundit sig att alltid anlita skiljedom. Konventionerna med Ryssland, Spanien och Schweiz äro härpå exempel.

Ingendera formen har nu ansetts fullt lämplig. Ett uppräknande af de fall, då skiljedomsförfarandet bör vara obligatoriskt, möter stora svårigheter, när fråga är om två folk, hvilka äga så nära beröring med hvarandra som det svenska och det norska. Att hvarterdera riket skall äga att själf afgöra frågan, huruvida uppkommen tvist berör dess oafhängighet eller integritet, har ansetts själfallet. Men beträffande frågan, huruvida den tvist, som uppstått, berör ettdera landets vitala intressen, hafva delegerade ansett, att denna fråga bör afgöras genom skiljedom.

I öfrigt hafva icke några afvikelser från hittills af Sverige och Norge antagna former för skiljedomsförfarandet föreslagits. Enär likväl samtliga förslag till öfverenskommelser, afsedda att slutas i sammanhang med upplösning af unionen, innehålla hänvisning till särskild skiljedom, har såsom följd häraf varit nödigt utmärka, att det allmänna skiljedomsaftalet ej skall hafva afseende på tvister om tolkningen eller tillämpningen af öfverenskommelser, som innehålla särskild skiljedomsklausul.

*Rikenas
traktats-
enliga för-
pliktelser.*

På sätt i Riksdagens skrifvelse erinrats, bör, i följd af en eventuell upplösning af unionen, på ett för framtiden fullt betryggande sätt konstateras, att hvartdera riket icke står i någon som helst ansvarighet för uppfyllande af de traktatsenliga förpliktelser, som angå det andra riket. För detta ändamål erfordras gifvetvis en hänvändelse till de främmande makter, med hvilka för de förenade rikena gemensamt bindande traktater äro gällande. Att, sedan Sverige notifierat sitt erkännande af Norge såsom en från unionen med Sverige skild stat, rikena skola hvar för sig göra sådan framställning, är i det af delegationerna upprättade förslag förutsatt, och sådana ordalag äro därvid valda, att äfven rikenas ansvarighet på grund af den s. k. novembertraktaten därunder innefattas.

*Afvecklings-
frågor.*

Af delegationerna är äfven förutsatt, att förhandlingar ofördröjligen skola upptagas om afveckling af förhållanden, hvilka måste upphöra eller förändras i och med upplösning af unionen, äfvensom om därmed sammanhängande likvidationsfrågor, men dessa ämnen hafva, i öfverensstämmelse med Riksdagens uttalande, ej ansetts böra nu slutbehandlas.

*Samman-
fattning.*

Efter de redogörelser, som nu i statsrådet gifvits, torde det finnas lämpligt att här lämna en kort sammanfattning af den föreliggande frågan.

Riksdagen har ansett, att från svensk sida icke någon åtgärd för unionens upplösning eller för att lämna erkännande åt den politiska ställning, hvari Norge kommit, borde vidtagas, förrän det norska folket haft tillfälle att gifva otvetydigt uttryck för sin uppfattning i saken och, därest det därvid uttalade sig för unionens upplösande, framställning i sådant syfte inginge från Norge. Sedan norska folket vid omröstning den 13 augusti uttalat sig för unionens upplösning, har norska Stortinget anmodat de svenska statsmakterna att därtill lämna sin medverkan genom att för Sveriges del upphäfva riksakten, i sammanhang hvarmed Stortinget bemyndigat regeringen i Norge att upptaga förhandlingar med Sverige angående åtskilliga förhållanden, som stå i samband med unionens upphäfvande, däri innefattade de i Riksdagens beslut omhandlade spörsmål. Den första förutsättningen för Sveriges medgifvande af unionens upplösning torde således vara uppfylld.

De villkor, som af Riksdagen uppstälts för att Sverige skulle erkänna Norge såsom en från unionen med Sverige skild stat, voro dels att på hvardera sidan af södra delen af gränsen mellan de båda rikena blefve fastställdt ett visst område, inom hvilket på senare år uppförda befästningar ej finge bibehållas eller nya befästningar uppföras, och dels att den svenska lapparne nu tillkommande rätt att med sina renar årligen flytta öfver gränsen till Norge blefve för framtiden otvetydigt fastställd.

I afseende å det förra villkoret hafva vid de förhandlingar, som genom delegerade från hvartdera riket förts i Karlstad, uppgjorts förslag till öfverenskommelse angående en neutral zon, sträckande sig från hafvet i söder till sextioförsta breddgraden i norr, inom hvilken zon befästningar, krigshamnar samt för här och flotta bestämda förråd ej må bibehållas eller nya sådana anläggas och hvilken i öfrigt skall vara fullkomligt fredlyst. Enligt denna öfverenskommelse skola följande på senare år anlagda eller moderniserade norska befästningsgrupper nedläggas, nämligen Fredrikssten med Gyldenlöve, Overbjerget, Veden och Hjelmkollen, Örje med Krok-sund samt Urskog, och beträffande Kongsvingers befästningsgrupp, hvilken icke faller inom zonen, hafva träffats sådana bestämmelser, hvarigenom den ej må utvidgas med afseende å anläggningar, bestyckning eller besättning.

Hvad åter angår de svenska flyttlapparnes rätt till renbete m. m., har denna, sådan den genom första kodicillen till gränstraktaten af den $\frac{7}{18}$ oktober 1751 blef dem tillförsäkrad, genom den vid förhandlingarna föreslagna öfverenskommelsen blifvit för all framtid erkänd. Och dessutom har enligt samma öfverenskommelse den nu i stället för nämnda kodicill gällande lagen af år 1883, hvilken upphör att gälla med utgången af år 1907, förlängts på ytterligare tio år, dock med vissa inskränkningar under denna tioårsperiod, hvilka, med ledning af inkomna upplysningar, ansetts kunna utan hinder för rendriften medgifvas.

Riksdagen har vidare ansett, att i sammanhang med den eventuella unionsupplösningen bestämmelser borde träffas till skydd mot hindrande eller oskäligt betungande af transitofarten öfver hvartdera riket från och till det andra samt mot obehörigt intrång för ena rikets invånare vid begagnande af vattendrag, som delvis falla inom det andra rikets gränser.

I fråga om transitofarten hafva, såsom jag här förut haft tillfälle att utreda, bestämmelser i det af Riksdagen angifna syfte blifvit föreslagna.

I afseende å sjöar och vattendrag, som äro för båda rikena gemensamma, har, på sätt den af chefen för justitiedepartementet lämnade redogörelsen gifver vid handen, förslag uppgjorts till öfverenskommelse, hvarigenom ömsesidigt skydd mot obehörigt intrång beredes för hvartdera rikets invånare såväl i fråga om uppdämmande eller bortledande af vatten som i fråga om vattendrags begagnande såsom kommunikationsled.

Den af Riksdagen vidrörda frågan, huruvida Sverige lämpligen borde med Norge ingå skiljedomsaftal i en eller annan form, har vid förhandlingarna kommit under öfvervägande. Härvid har förslag uppgjorts icke blott till särskilda skiljedomsaftal i förut angifna ämnen utan äfven till en allmän skiljedomsstraktat.

Under öfvervägande har ock, såsom Riksdagen förutsatt, kommit frågan om vårt lands förhållande till främmande makter, i de afseenden detta reglerats genom traktater mellan de förenade rikena å ena och någon främmande makt å andra sidan. Och delegationerna hafva enats om vidtagande af mått och steg för ett klart och tydligt bestämmande af Sveriges rättsliga ställning i detta hänseende likasom ock om upptagande af särskilda förhandlingar rörande afveckling af förhållanden, hvilka måste upphöra eller förändras i och med upplösning af unionen.

Samtliga de spörsmål, som Riksdagen ansett böra lösas före ett medgifvande af unionens upplösning, hafva således varit föremål för behandling. Resultatet därpå har nu blifvit framlagdt. Genom detta resultat anser jag Sveriges rätt, välfärd och intressen blifva på ett tillfredsställande sätt och i öfverensstämmelse med Riksdagens uttalade afsikt tillvaratagna».

*Departement-
schefens
hemställan.*

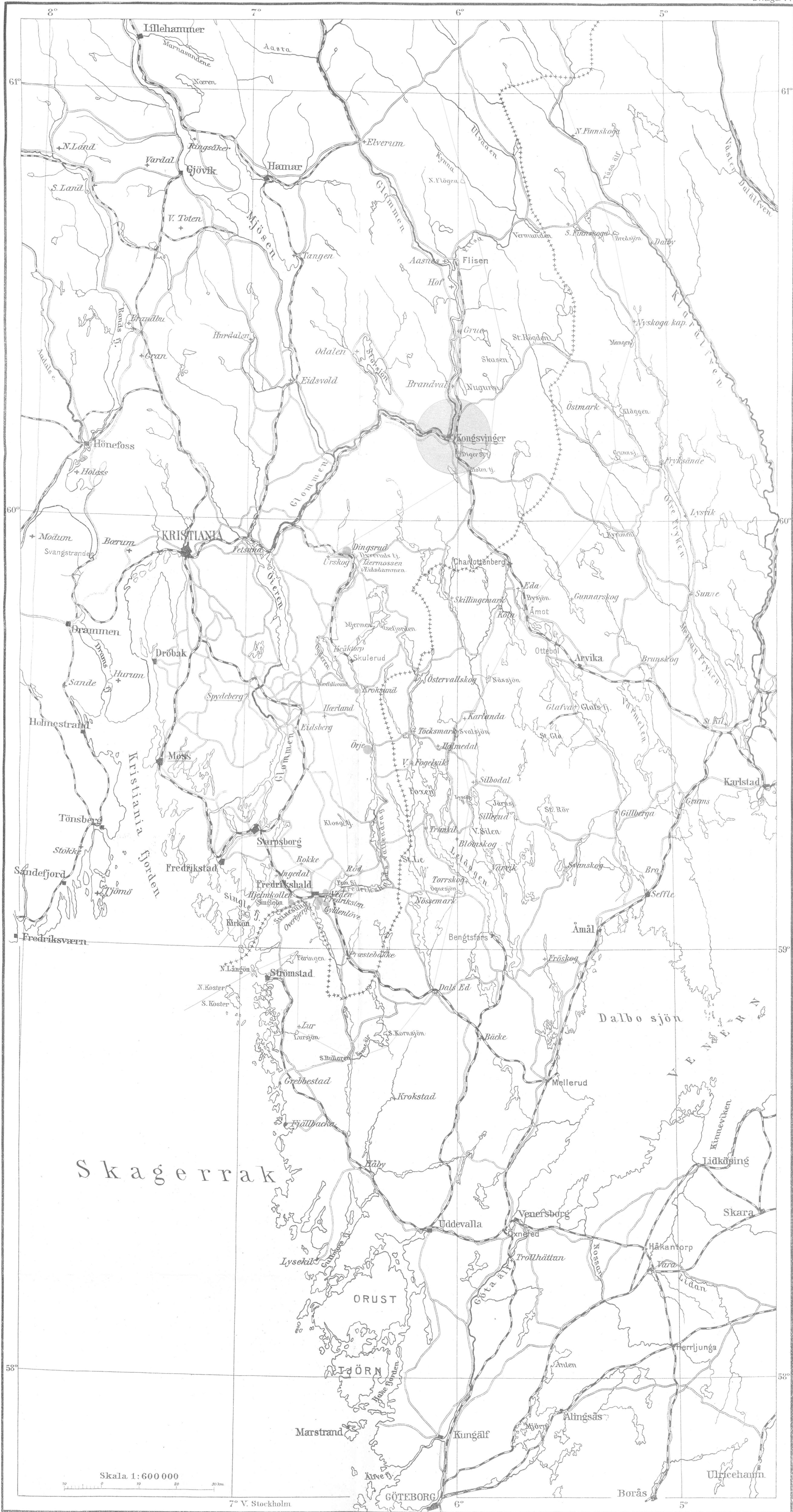
Med åberopande af hvad sålunda anförts, hemställde härefter departementschefen, att Kungl. Maj:t tacktes, med öfverlämnande till Riksdagen af förstberörda af delegerade upprättade handling och med tillkännagifvande, att de delegerades förslag till det i samma handling omförmälda separat-aftal komme att tillställas vederbörande utskott, i proposition föreslå Riksdagen att dels godkänna, under förutsättning af motsvarande beslut i Norge, de i förstnämnda handling intagna förslag till öfverenskommelser att erhålla bindande verkan från den i handlingen angifna tid, dels ock förklara, att i detta godkännande innefattas medgifvande för Kungl. Maj:t att å Sveriges vägnar godkänna förslaget till separataftal. Tillika hemställde departementschefen, att en öfver den föreslagna neutrala zonen upprättad karta äfvensom ett särtryck af den i Haag för afgörandet på fredlig väg af internationella tvister den 29 juli 1899 afslutade konvention måtte såsom bilagor (A. och B.) åtfölja protokollet i detta ärende.

Med bifall till departementschefens, af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten förordna, att proposition af den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skulle till Riksdagen aflämnas.

Ur protokollet
John Ljungman.

KARTA ÖFVER DEN FÖRESLAGNA NEUTRALA ZONEN

Bilaga A.

Bilaga B.

Internationella öfverenskommelser,

afslutade vid fredskonferensen i Haag;

undertecknade i Haag den 29 juli 1899 och ratificerade i Marstrand den 8 augusti 1900.

Vi OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att som vi i förening med åtskilliga främmande makter för godt och nyttigt funnit att genom befullmäktigade ombud deltaga i den internationella fredskonferens, som i djup känsla af humanitetens kraf sammankallats af Hans Majestät Kejsaren af Ryssland och på inbjudning af Hennes Majestät Drottningens af Nederländerna regering sammanträdt i Haag den 18 maj 1899, och på denna konferens blifvit bland annat undertecknade dels en konvention för biläggande på fredlig väg af mellan-folkliga tvister och en konvention angående tillämpning under krig till sjöss af Genèvekonventionens af den 22 augusti 1864 grundsatser, dels tre deklarationer, nämligen en angående förbud mot att kasta projektiler och sprängämnen från ballonger o. s. v., en om förbud mot användande af projektiler, hvilkas enda ändamål är att sprida kväfvande eller dödliga gaser, och en angående förbud mot användande af kulor, som med lätthet i människokroppen utvidgas eller tillplattas, lydande dessa konventioner och deklarationer ord för ord som följer:

(Öfversättning.)

Konvention

för afgörandet på fredlig väg af internationella tvister.

Afdelning I. Om den allmänna fredens bevarande.

Artikel 1.

I syfte att så mycket som möjligt förhindra anlitandet af våld uti förhållandena mellan staterna, öfverenskomma de undertecknande makterna att göra allt hvad i deras förmåga står för att trygga ett fredligt afgörande af internationella tvister.

Afdelning II. Om bona officia och om medling.

Artikel 2.

De undertecknande makterna öfverenskomma att, i händelse af allvarlig meningsskiljaktighet eller tvist, innan de vädja till vapnen, anlita en eller flera vänskapliga makters *bona officia* eller medling i den mån omständigheterna sådant medgifva.

Artikel 3.

Oberoende häraf anse de undertecknande makterna det gagneligt, att en eller flera makter, som äro oberörda af tvisten, af eget initiativ och i den mån omständigheterna lämpa sig därtill, erbjuda de tvistande staterna sina *bona officia* eller medling.

Rätt att erbjuda *bona officia* eller medling tillkommer de af tvisten oberörda makterna äfven under fientligheternas lopp.

Utöfvandet af denna rätt kan aldrig af någondera af de tvistande parterna anses som en mindre vänskaplig handling.

Artikel 4.

Medlarens uppgift består i att förlika de motsatta anspråken och att mildra de bittra känslor, som kunna hafva uppstått mellan de tvistande staterna.

Artikel 5.

Medlarens uppdrag upphör från det ögonblick det blifvit fastställt, antingen af en af de tvistande parterna eller utaf medlaren själf, att de af honom föreslagna utvägarna till försoning icke blifvit antagna.

Artikel 6.

Bona officia och medling, vare sig de tillkommit på begäran af de tvistande parterna eller på initiativ af de makter, som äro oberörda af tvisten, hafva uteslutande egenskap af råd och hafva aldrig förpliktande kraft.

Artikel 7.

Medlingens antagande kan icke, med mindre annorlunda öfverenskommes, hafva till följd att afbryta, fördröja eller hämma mobilisering och andra förberedande åtgärder för krig.

Om medling sker efter fientligheternas öppnande, afbryter den icke, med mindre annorlunda öfverenskommes, pågående militära operationer.

Artikel 8.

De undertecknande makterna äro ense om att förorda användandet, där omständigheterna det tillåta, af en särskild medling under följande form.

I händelse af en allvarlig meningsskiljaktighet, som sätter freden i fara, välja de tvistande staterna hvar för sig en makt, åt hvilken de anförtro uppdraget att träda i direkt förbindelse med den af den andra parten utsedda makten, i syfte att förekomma afbrytandet af de fredliga förbindelserna.

Under tiden för detta uppdrags utförande, som, med mindre annorlunda bestämmes, ej må öfverskrida trettio dagar, upphöra de tvistande staterna med hvarje direkt förhandling i afseende å tvisten, hvilken anses såsom uteslutande hänvisad till de medlande makterna. Dessa böra använda alla sina krafter för att bilägga meningsskiljaktigheten.

I händelse af ett verkligt afbrott i de fredliga förbindelserna bibehålla dessa makter det gemensamma uppdraget att begagna hvarje tillfälle för att återställa freden.

Afdelning III. Om internationella undersökningskommissioner.

Artikel 9.

Uti internationella tvister, som hvarken beröra äran eller intressen af synnerlig vikt, utan som härleda sig från olika uppfattning af faktiska förhållanden, anse de undertecknande makterna lämpligt, att de parter, hvilka ej på diplomatisk väg kunnat komma öfverens, tillsätta, i den mån omständigheterna det tillåta, en internationell undersökningskommission med uppdrag att underlätta lösningen af dessa tvister genom att, förmedelst en opartisk och samvetsgrann undersökning, utreda sakförhållandena.

Artikel 10.

De internationella undersökningskommissionerna tillsättas på grund af särskild öfverenskommelse mellan de tvistande parterna.

Denna öfverenskommelse bestämmer de fakta, som skola undersökas, samt utsträckningen af kommissariernas myndighet.

Den fastställer förhandlingsordningen.

Undersökningen sker kontradiktoriskt.

Den form och de frister, som skola iakttagas, bestämmas, i den mån de ej äro fastslagna genom öfverenskommelsen, af kommissionen själf.

Artikel 11.

De internationella undersökningskommissionerna tillsättas, därest icke annorlunda bestämmes, på sätt artikel 32 af denna konvention stadgar.

Artikel 12.

De tvistande makterna förbinda sig att i den största utsträckning, de anse möjlig, förse den internationella undersökningskommissionen med alla medel och alla lätnader, hvilka äro nödvändiga för fullständig kännedom och riktigt bedömande af sakförhållandena.

Artikel 13.

Den internationella undersökningskommissionen tillställer de tvistande makterna sitt utlåtande, undertecknad af kommissionens alla medlemmar.

Artikel 14.

Den internationella undersökningskommissionens utlåtande, som inskränker sig till fastställandet af fakta, äger ingalunda egenskapen af ett skiljedomsutslag. Det lämnar de tvistande parterna fullständig frihet med afseende å den påföljd, som de äga att gifva detta fastställande.

Afdelning IV. Om internationell skiljedom.

Kapitel I. Om skiljedomsrätten.

Artikel 15.

Internationell skiljedom afser afgörandet af tvister mellan staterna genom af dem utsedda domare och på grundvalen af aktning för rätten.

Artikel 16.

Uti frågor af juridisk natur och i första rummet uti frågor angående tolkning eller tillämpning af internationella öfverenskommelser, er-

känna de undertecknande makterna skiljedom såsom det verksammaste och på samma gång rättvisaste medel för afgörandet af tvister, som ej blifvit lösta på diplomatisk väg.

Artikel 17.

Skiljedomskonvention kan afslutas antingen med anledning af tvistigheter, som redan uppstått, eller ock för sådana, som kunna komma att uppstå.

Den kan omfatta alla tvister eller endast tvister af bestämdt slag.

Artikel 18.

Skiljedomskonvention innebär förbindelse att godvilligt underkasta sig skiljedomen.

Artikel 19.

Oberoende af de allmänna eller särskilda fördrag, hvilka för närvarande förplikta de undertecknande makterna att anlita skiljedom, förbehålla sig dessa makter att vare sig före ratifikationen af denna akt eller senare afsluta nya, allmänna eller enskilda öfverenskommelser med syfte att utsträcka den obligatoriska skiljedomen till alla de fall, som de komma att anse möjligt att underställa en sådan.

Kapitel II. Om den permanenta skiljedomstolen.

Artikel 20.

I syfte att underlätta omedelbart hänskjutande till skiljedom af sådana internationella tvister, hvilka ej kunnat afgöras på diplomatisk väg, förbinda sig de undertecknande makterna att inrätta en permanent skiljedomstol, som alltid är tillgänglig och, med mindre parterna annorlunda bestämma, arbetar enligt de i denna konvention intagna förhandlingsregler.

Artikel 21.

Den permanenta domstolen skall vara kompetent i alla skiljedomsfall, med mindre parterna öfverenskommit om inrättandet af en särskild domstol.

Artikel 22.

En i Haag upprättad internationell byrå skall tjäna som domstolens kansli.

Denna byrå förmedlar de meddelanden, som angå domstolens sammanträden.

Den förvarar arkivet och besörjer alla administrativa angelägenheter.

De undertecknande makterna förbinda sig att tillställa den internationella byrån i Haag en vederbörligen bestyrkt afskrift af hvarje bestämmelse om skiljedom, som träffats mellan dem, och af hvarje skiljedomslutslag, som angår dem och afgifvits af särskilda domstolar.

De förbinda sig att likaledes tillställa byrån de lagar, reglementen och handlingar, som eventuellt bestyrka, att de utslag domstolen fällt blifvit verkställda.

Artikel 23.

Hvarje undertecknande makt skall, inom tre månader efter att den ratificerat föreliggande akt, utse högst fyra personer af erkänd kompetens i internationella rättsfrågor, hvilka åtnjuta det högsta moraliska anseende och äro villiga mottaga uppdraget som skiljedomare.

De sålunda utsedda personerna skola såsom medlemmar af domstolen uppföras på en lista, som genom byråns försorg skall delgifvas alla de undertecknande makterna.

Hvarje förändring i listan öfver skiljedomarena bringas genom byråns försorg till de undertecknande makternas kännedom.

Två eller flera makter kunna enas om att gemensamt utse en eller flera medlemmar.

Samma person kan utses af olika makter.

Domstolens medlemmar utnämnas för en tidrymd af sex år. Deras uppdrag kan förnyas.

När en medlem af domstolen dör eller afsäger sig uppdraget, sker hans ersättande i samma ordning som hans utnämning.

Artikel 24.

När de undertecknande makterna vilja anlita den permanenta domstolen för att bilägga en mellan dem uppkommen meningsskiljaktighet, bör valet af de skiljedomare, som kallas att bilda den för afgörandet af denna meningsskiljaktighet behöriga rätt, ske bland de å den allmänna listan uppförda domstolsmedlemmarne.

Därest icke skiljedomsrättens sammansättning ordnas genom omedelbar öfverenskommelse mellan parterna, förfares på följande sätt:

Hvardera parten utser tvenne skiljedomare och dessa välja gemensamt en öfverskiljedomare.

I händelse af lika röstetal uppdrages valet af öfverskiljedomare åt en af parterna gemensamt utsedd tredje makt.

Om enighet ej uppnås härom, utser hvardera parten för sig en makt, och valet af öfverskiljedomare sker af de sålunda utsedda makterna i samråd.

Sedan rätten sålunda blifvit sammansatt, delgifva parterna byrån sitt beslut att vända sig till domstolen samt namnen på domarena.

Skiljedomsrätten sammanträder å den af parterna utsatta dag.

Domstolens medlemmar åtnjuta under utöfvandet af sitt värf och utom eget land de privilegier och friheter, som tillkomma diplomater.

Artikel 25.

Skiljedomsrätten sammanträder i regeln i Haag.

Orten för sammanträdet må icke utan parternas samtycke af rätten förändras, såvida ej tvingande omständigheter föreligga.

Artikel 26.

Den internationella byrån i Haag är bemyndigad att ställa sina lokaler och sin organisation till de undertecknande makternas förfogande för utförande af hvarje särskild skiljedomsförrättning.

Den permanenta domstolens domsrätt må, under de af reglementena föreskrifna villkor utsträckas till tvister mellan icke undertecknande makter eller mellan undertecknande makter och icke undertecknande makter, såvida parterna öfverenskommit att anlita denna domstolsinrättning.

Artikel 27.

De undertecknande makterna anse som en plikt att, i händelse en skarp konflikt skulle hota att uppstå mellan två eller flera af dem, erinra dessa, att den permanenta domstolen står dem öppen.

I följd häraf förklara de undertecknande makterna, att en sådan erinran till de tvistande parterna om bestämmelserna i denna konvention afvensom det i fredens högre intresse gifna rådet att vända sig till den permanenta domstolen icke kunna betraktas annat än som yttringar af *bona officia*.

Artikel 28.

Ett permanent förvaltningsråd, bestående af de undertecknande makternas i Haag ackrediterade diplomatiska representanter jämte Nederländernas utrikesminister, hvilken fungerar som dess ordförande, skall inrättas i nämnda stad, så snart som möjligt efter det föreliggande akt blifvit ratificerad af minst nio makter.

Detta råd skall hafva till uppdrag att upprätta och organisera den internationella byrån, hvilken förblifver under dess ledning och kontroll.

Det skall för makterna tillkännagifva domstolens bildande och sörja för densammas installering.

Det fastställer sin egen arbetsordning, äfvensom andra behöfliga reglementen.

Det afgör alla administrativa frågor, som kunna uppstå rörande domstolens verksamhet.

Det äger full myndighet beträffande utnämning, suspension eller afskedande af byråns ämbets- och tjänstemän.

Det fastställer aflöningar och arfvoden samt kontrollerar utgifterna i allmänhet.

Rådets förhandlingar äro giltiga, då minst fem medlemmar äro närvarande vid ett vederbörligen utlyst sammanträde. Besluten fattas medelst röstöfvervikt.

Rådet delgifver utan uppskof de undertecknande makterna de af detsamma antagna reglementen. Det tillställer dem hvarje år en redogörelse för domstolens arbeten, förvaltningstjänstens verksamhet och utgifterna.

Artikel 29.

Kostnaderna för byrån skola bestridas af de undertecknande makterna i samma proportion som fastställts för världspostföreningens internationella byrå.

Kapitel III. Om skiljedoms-proceduren.

Artikel 30.

I ändamål att gynna skiljedomstankens utveckling hafva de undertecknande makterna fastställt följande regler, som skola tillämpas på skiljedomsproceduren, såvidt icke parterna öfverenskommit om andra bestämmelser.

Artikel 31.

De makter, som vilja använda skiljedom, underteckna en särskild akt (kompromiss), i hvilken klart angifvas tvistens föremål samt vidden af skiljedomarens befogenhet. Denna akt innebär förbindelse för parterna att godvilligt underkasta sig skiljedomslutet.

Artikel 32.

Skiljedomsförrättningen kan uppdragas åt en enda skiljedomare eller åt flera skiljedomare, utsedda af parterna efter behag eller valda af dem bland medlemmarne af den genom denna akt inrättade permanenta skiljedomstolen.

Därest icke skiljedomsrättens sammansättning ordnas genom omedelbar öfverenskommelse mellan parterna, förfares på följande sätt:

Hvardera parten utser tvenne skiljedomare och dessa välja gemensamt en öfverskiljedomare.

I händelse af lika röstetal uppdrages valet af öfverskiljedomare åt en af parterna gemensamt utsedd tredje makt.

Om enighet ej uppnås härom, utser vardera parten för sig en makt, och valet af öfverskiljedomare sker af de sålunda utsedda makterna i samråd.

Artikel 33.

När en suverän eller statschef utses till skiljedomare, bestämmes skiljedomspeduren af honom.

Artikel 34.

Öfverskiljedomaren är själfskrifven ordförande i rätten.

När i rätten icke finnes någon öfverskiljedomare, utser den själf sin ordförande.

Artikel 35.

I händelse någon af skiljedomarena dör, afsäger sig eller får förhinder, af hvad orsak det vara må, sker hans ersättande i samma ordning som hans utnämning.

Artikel 36.

Orten för rättens sammanträde bestämmes af parterna. I brist på sådan bestämmelse sammanträder rätten i Haag.

Den sålunda bestämda orten för sammanträdet må icke utan parternas samtycke af rätten förändras, såvida icke tvingande omständigheter föreligga.

Artikel 37.

Parterna äro berättigade att utse delegerade eller särskilda ombud hos rätten med uppdrag att tjäna som mellanhand mellan dem och rätten.

De äro dessutom berättigade att uppdraga bevakandet af sina rättigheter och intressen inför rätten åt därtill af dem utsedde rättslärde eller sakförare.

Artikel 38.

Rätten bestämmer själf valet af de språk, som den vill begagna och som det skall vara tillåtet använda inför rätten.

Artikel 39.

Skiljedomsproceduren omfattar såsom allmän regel två särskilda stadier: förundersökningen och hufvudförhandlingen.

Förundersökningen består i att de respektive ombuden meddela rättsens medlemmar och motparten alla tryckta eller skrifna akter och alla handlingar, innehållande de i saken åberopade bevis. Detta meddelande skall ske i den form och inom de frister, som af domstolen bestämmas i kraft af artikel 49.

Hufvudförhandlingen består i den muntliga utvecklingen inför rätten af parternas bevis.

Artikel 40.

Hvarje af den ena parten framlagdt aktstycke skall delgifvas den andra parten.

Artikel 41.

Hufvudförhandlingen ledes af presidenten.

Den är offentlig endast ifall rätten med parternas samtycke så beslutar.

Den upptecknas i protokoll, som föras af sekreterare, hvilka presidenten utser. Endast dessa protokoll äro autentiska.

Artikel 42.

Sedan förundersökningen afslutats, kan rätten från förhandlingen utesluta alla nya aktstycken eller handlingar, som en af parterna skulle önska framlägga utan den andras samtycke.

Artikel 43.

Det står rätten fritt att taga under öfvervägande de nya aktstycken eller handlingar, på hvilka parternas ombud eller sakförare måtte fästa dess uppmärksamhet.

I sådant fall kan rätten fordra dessa aktstyckens eller handlingars framläggande, dock under förpliktelse att lämna motparten del af desamma.

Artikel 44.

Dessutom kan rätten utaf parternas ombud fordra framläggandet af de aktstycken och begära de förklaringar, som den finner behöfliga. I händelse af vägran tager rätten detta till protokollet.

Artikel 45.

Parternas ombud och sakförare äro berättigade att inför rätten muntligen framställa alla de bevis, som de anse tjänliga för försvaret af sin sak.

Artikel 46.

De äga rätt att framställa invändningar och väcka nya frågor. Rättens beslut med hänsyn till sådana punkter är afgörande och kunna ej gifva anledning till någon ytterligare förhandling.

Artikel 47.

Rättens medlemmar äro berättigade att ställa frågor till parternas ombud och sakförare och att af dem begära upplysningar angående tvifvelaktiga punkter.

Hvarken de frågor, som ställts, eller de anmärkningar, som gjorts af rättens medlemmar under förhandlingarnas lopp, kunna betraktas som uttryck för rättens åsikter i allmänhet eller dess medlemmars i synnerhet.

Artikel 48.

Rätten är befogad att afgöra frågan angående sin egen kompetens genom att tolka kompromissen äfvensom andra aftal, som kunna i ämnet återopas, samt genom att tillämpa den internationella rättens grundsatser.

Artikel 49.

Rätten äger fastställa processuella föreskrifter för ledningen af förfarandet, bestämma de former och frister, under hvilka hvar part har att framställa sina påståenden, äfvensom anordna alla de formaliteter, som bevispröfnngen kräfver.

Artikel 50.

Sedan parternas ombud och sakförare framlagt alla upplysningar och bevis till stöd för sin sak, förklarar presidenten förhandlingarna vara avslutade.

Artikel 51.

Rättens rådplägingar äga rum inom slutna dörrar.
Hvarje beslut fattas medelst röstöfvervikt bland rättens medlemmar.
Vägrar medlem att deltaga i omröstningen, skall sådant tagas till protokollet.

Artikel 52.

Den medelst röstöfvervikt fattade skiljedomen skall motiveras. Den affattas skriftligen och undertecknas af rättens samtliga medlemmar.

De medlemmar, som stannat i minoritet, kunna vid undertecknandet tillkännagifva sin afvikande mening.

Artikel 53.

Skiljedomsutslaget uppläses vid ett offentligt rättssammanträde, vid hvilket parternas ombud och sakförare äro närvarande eller vederbörligen kallade.

Artikel 54.

Ett skiljedomsutslag, som blifvit vederbörligen afkunnadt och delgifvet de tvistande parternas ombud, afgör tvisten slutligt och utan vad.

Artikel 55.

Parterna kunna uti kompromissen förbehålla sig att begära revision af skiljedomsutslaget.

I sådant fall skall, därest icke annan öfverenskommelse träffats, framställningen härom göras hos den rätt, som fällt utslaget. Den kan blott

grundas på upptäckten af ett nytt faktum, så beskaffadt att det skulle kunnat utöfva ett afgörande inflytande på domslutet och som, då rättsförhandlingarna afslutades, var obekant för rätten själf och för den part, som begärt revisionen.

Revisionsproceduren kan öppnas först efter ett af rätten fattadt beslut, däri uttryckligen fastställles befintligheten af det nya faktum och detsamma tillerkännes de i föregående moment förutsatta egenskaper samt på grund däraf förklaras, att framställningen kan upptagas.

I kompromissen fastställles den frist, inom hvilken begäran om revision bör framställas.

Artikel 56.

Skiljedomsutslaget är bindande endast för de parter, som afslutat kompromissen.

När det gäller tolkning af en konvention, i hvilken andra makter förutom de tvistande parterna tagit del, meddela dessa åt de förstnämnda den af dem ingångna kompromissen. Enhvar af dessa makter har rätt att uppträda som mellankommande part i förhandlingen. Om en eller flera af dem hafva begagnat sig af denna rätt, är den i utslaget innehållna tolkningen jämnväl gentemot dem bindande.

Artikel 57.

Hvarje part bestrider sina egna utgifter samt en lika stor andel af rättskostnaderna som hvarje annan part.

Allmänna bestämmelser.

Artikel 58.

Denna konvention skall ratificeras inom kortast möjliga tid.

Ratifikationerna skola deponeras i Haag.

Öfver deponerandet af hvarje ratifikation upprättas ett protokoll, hvaraf bekräftad afskrift skall på diplomatisk väg tillställas alla de makter, hvilka varit representerade vid den internationella fredskonferensen i Haag.

Artikel 59.

De icke undertecknande makter, som varit representerade vid den internationella fredskonferensen, kunna tillträda denna konvention. För

sådant ändamål skola de underrätta de fördragsslutande makterna om sitt tillträde genom skriftlig notifikation, hvilken ställes till Nederländska regeringen och af densamma delgifves alla de öfriga fördragsslutande makterna.

Artikel 60.

De villkor, på hvilka de makter, som icke varit representerade vid den internationella fredskonferensen, skola kunna tillträda denna konvention, komma att utgöra föremål för senare aftal mellan de fördragsslutande makterna.

Artikel 61.

Därest någon af de höga fördragsslutande parterna skulle uppsäga denna konvention, skall sådan uppsägning ej hafva verkan förrän ett år efter det tillkännagifvande härom skriftligen skett hos Nederländska regeringen och af densamma genast meddelats alla öfriga fördragsslutande makter.

Sådan uppsägning har endast verkan för den makt, som gjort densamma.

Till bekräftelse häraf hafva de fullmäktige undertecknat denna konvention och försett densamma med sina sigill.

Som skedde i Haag den tjugunionde juli adertonhundranittionio i ett enda exemplar, som förblifver deponerad i den Nederländska regeringens arkiv, och hvaraf bestyrkta afskrifter på diplomatisk väg skola tillställas de fördragsslutande makterna.

— — — — —

Alltså hafve vi dessa konventioner och deklarationer med alla deras artiklar, punkter och klausuler velat ratificera, gilla och antaga, såsom Vi ock desamma härmed och i kraft af detta på det allra eftertryckligaste, som ske kan, antage, gille och ratificere, så att Vi hvad förestående konventioner och deklarationer med alla sina artiklar, punkter och klausuler innehålla och förmå, uppriktigt, troligen och redligen vele och skole hålla och uppfylla. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit, som skedde i Marstrand den åttonde dagen af augusti månad år efter Vår Herres och Frälsares Jesu Kristi börd det ett tusen och på det niohundrade.

OSCAR.

(L. S.)

ALFR. LAGERHEIM.
